

Plenum

Torsdag 21.11.2019 kl. 16.00—21.40

3. Terapigaranti för snabbare tillgång till mentalvårdstjänster

Medborgarinitiativ MI 10/2019 rd

Remissdebatt

Talman Matti Vanhanen: Ärende 3 på dagordningen presenteras för remissdebatt. Talman konferensen föreslår att ärendet remitteras till social- och hälsovårdsutskottet.

För remissdebatten reserveras högst 1,5 timmar. Vid behandlingen av ärendet följer riksdagen det för ärenden med tidtabell överenskomna förfarandet.

Debatt

17.03 **Sebastian Tynkkynen ps:** Arvoisa herra puhemies! Tällä viikolla uutisoitiin, että suomalaisten nuorten itsemurhat eivät vähene samaa tahtia keski-ikäisiin suomalaisiin verrattuna. Se kertoo siitä, että meillä Suomessa on suuri joukko nuoria, jotka voivat yhä huonommin.

Tapasin viime keväänä nuoren, joka kertoi masentuneensa ja ajautuneensa itsetuhoisiin ajatuksiin. Syynä oli se, että hän oli pitkään auttanut ja kuunnellut ystäviään, jotka voivat pahoin, eikä jaksanut enää kantaa heidän kuormaansa. Kun tosi oli kyseessä, hänen johtavassa asemassa oleva isänsä jätti työt kesken ja lähti työpaikaltaan ajamaan kiireesti kohti vastaanottoa [Puhuja liikuttuu] pojan hoitoon saamiseksi. [Ritva Elomaa: Voimia, Sebastian!] — Anteeksi.

Puhemies Matti Vanhanen: Saatte uuden puheenvuoron, kun pyydätte sitä.

17.05 **Pia Lohikoski vas:** Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite terapiatakuusta nostaa tärkeän ja ajankohtaisen teeman keskusteluun. Se on myös samankaltainen vasemmistoliiton pitkäaikaisten linjausten kanssa. Ilolla kiitän myös ministeri Krista Kiurun ulostuloja asiassa muun muassa kyselytunnilla lokakuussa sekä virallisissa tiedotteissa. Myös me vasemmistoliitossa kannatamme Terapiatakuu-kansalaisaloitteen henkeä.

Nuorten ja jopa lasten mielenterveysongelmat ovat kasvaneet hälyttävästi viime vuosina. Jonot lasten- ja nuorisopsykiatriaan, Kelan tukemaan nuorten ja aikuisten kuntoutuspsykoterapiaan sekä erikoissairaanhoidon ovat hälyttävät. Tarvitsemme uusia ratkaisuja, matalan kynnyksen nopean toiminnan joukkoja ennaltaehkäisemään ongelmien paisumista. Aloitteen esittämät perusterveydenhuollossa tarjottavat matalan kynnyksen maksuttomat lyhytterapiainterventiot olisivat tarvittava lisä lievien mielialaoireilujen hoitoon, ja ne vähentäisivät erikoissairaanhoidon kuormitusta.

Nykyjärjestelmä on rakentunut diagnoosien, läheteiden ja erikoissairaanhoidon niukkojen resurssien varaan. Hoito on kansalaisten viestien perusteella liian usein pelkkien ma-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

sennuslääkkeiden jakamista ilman keskustelutukea. Tämänkaltaisen suuntaus ei ole hyvää mielenterveyshoitoa laadukkaasta terveydenhuollosta tunnetussa pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa.

Terapiatakuu-kansalaisaloite on oikeansuuntainen, tärkeä avaus mielenterveyspalveluiden kehittämiseksi. Toteuttamiskeinoja ja yksityiskohtia täytyy varmaankin vielä hioa, mutta tavoite on oikea. Vanhemmuuden haasteet, taloushuolet, perheen ja työn yhteensovittaminen, työuupumus, yhteiskunnan asenneilmapiirin koveneminen sekä monenlaisiin elämäntilanteisiin, perhe-, seurustelu- tai ystävyyssuhteisiin, koulutuksen ja työelämän nivelkohtiin ja onnettomuuksiin liittyvät murheet ja huolet eivät välttämättä täytä mielenterveyshäiriöiden diagnoosia mutta voivat haitata henkilöiden arkielämää huomattavasti. Kun varhaisessa vaiheessa saisi muutaman kerran maksutonta keskustelutukea ja tarvittaessa ohjausta muihin palveluihin, voisi moni ongelma ratketa nykyistä helpommin.

Kasautuessaan ja pitkittyessään pienistä murheista kasautuu suuria vuoria ja pahimmillaan kaikkeen arkiseen toimintakykyyn vaikuttavia lamaannuttavia haasteita, joita äärimmillään ratkotaan raskaissa erikoissairaanhoidon, sosiaalityön, lastensuojelun, palveluasumisen, velkaneuvonnan, päihdekuntoutuksen ja jopa rikostuomioistuimen palveluvalikoissa, puhumattakaan menetetyistä työvuosista ja inhimillisistä tragedioista. Inhimillinen kohtaaminen, toisen ihmisen hyvät sanat, välittäminen, rinnalla kulkeminen ja kohdatuksi tuleminen ovat avainasemassa.

Terapiatakuu-kansalaisaloite voisi olla tärkeässä roolissa inhimillisemmän ja kohtavamman terveydenhuollon ja Suomen rakentamisessa. Terapiatakuu-aloitteella on vasemmiston tuki. [Ben Zyskowiec: Miksei vasemmisto hoida, että hallituskin tukisi? — Vasemmalta: Kyllä me hoidetaan!]

17.09 Sofia Virta vihr: Arvoisa puhemies! Terapiatakuu-kansalaisaloite on vahva viesti meille päättäjille. Se on hätähuuto heiltä, jotka tietävät aivan liian hyvin, aivan liian läheltä, miten vaikeaa ja työlästä avun saaminen mielenterveyden häiriöihin voi olla. Liian monella on kokemusta siitä, ettei apua ole saatavissa riittävästi tai riittävän varhain. [Ben Zyskowiec: Juuri näin!] Liian moni tämän aloitteenkin kirjoittaneista syytti viime sunnuntaina, itsemurhan tehneiden muistopäivänä kynttilän rakkaimmalleen.

Mielenterveyspalvelut tulisi vihdoinkin tuoda riittävin resurssein osaksi perusterveydenhuoltoa. Palvelujärjestelmä tulee uudistaa hyödyntäen tutkittua tietoa ja moniammatillista osaamista, mutta kokemusta unohtamatta. Panostukset palvelukynnyksen madaltamiseen ovat tärkeitä. Toiveeni on, että apua olisi jatkossa saatavilla myös anonyymisti. Terveystieteiden lisäksi psykososiaalisen osaamisen merkitys tulee ymmärtää arjessa, lähellä ihmistä. Psykkisen puolen osaamista ja resursseja tulisi lisätä aina neuvolasta korkeakouluun ja varhaiskasvatuksesta ikäihmisten palveluihin.

Tämän aloitteen on allekirjoittanut vanhempi, jonka omassa lapsuudessa koetut traumasoinneet tapahtumat nostavat nyt päätään, vievät yöunet, haastavat ihmissuhteita ja heijastuvat omaan jaksamiseen vanhempana ja jonka tekisi mieli itkeä aamulla päiväkodin eteisessä ja huutaa ”en minä jaksakaan enää” mutta jonka huulet sinetöi pelko siitä, mitä tapahtuu, jos kerron, kuka pitää huolta lapsistani, jos minua ei enää ole. Mielenterveystyöhön panostamalla me panostamme myös lapsuuteen. Neuvoloita hallitusohjelman mukaisesti kehitettäessä meidän tulee keskittyä siihen, miten pituuden ja painon mittaamisen ohella osoitamme henkilöstölle riittävästi aikaa ja valmiuksia pysähtyä keskustelemaan jaksamisesta, tunnetaidoista ja vuorovaikutuksesta. Psykososiaalinen tuki ei saa jäädä kotiin annet-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

tujen voimavaralomakkeiden varaan, vaan aikaa tulee olla aidolle, kunnioittavalle keskustelulle ja kysymykselle: miten siinä aidosti voit?

Tässä keskustelussa meidän tulee kuulla myös läheisistään huolissaan olevan ääni. Hänen, jonka vatsassa tuntuu nytkin pelko ja mielessä pyörii kysymys siitä, miten voisin auttaa rakkaimpaani vielä vähän enemmän, hänen, joka saattaa uupua itse tuon suuren taakan ja huolen keskellä. Meidän tulee kyetä huomioimaan, kuulemaan ja näkemään myös psyykkisesti sairastuneen läheiset huomattavasti nykyistä paremmin. Läheisten tukeminen ja heidän jaksamisestaan huolehtiminen ei voi jäädä vain järjestöjen harteille. Perhe- ja paripsykoterapian roolia ja osaamista tulisi vahvistaa perusterveydenhuollon tasolta lähtien.

Arvoisa puhemies! Kenenkään hätää ja pahaa oloa ei koskaan tulisi ohittaa. Tämän aloitteen allekirjoittaneista löytyy varmasti myös hän, joka terveysaseman ovista ulos astuesaan katsoo käsissään lääkeresepiä ja tuntee tyhjyyttä sisällään. Kuka kuulisi ja kuuntelisi? Lääkepurkista saatu apu ei riitä, mutta usean reseptin jälkeen ei ilmankaan enää pärjää, ja häpeä riippuvuudesta sysää pahan olon kierrettä yhä syvemmälle sisimpään.

Jokainen ihminen tulee kohdata arvokkaasti ihmisenä, kaikissa tilanteissa. Mielenterveys- tai päihdeongelmien kanssa kamppailevat eivät ole yhtään huonompia tai vähempiarvoisia. Aivan yhtä lailla jokainen heistä on jonkun lapsi, jonkun äiti, isä, sisko, setä, työkaaveri tai naapuri. Mielenterveyspalveluiden tulisi olla nykyistä isommassa roolissa myös päihdekuntoutuksessa. Kokonaisvaltaisuus keskiössä ja niin, että apua saa aidosti yhdeltä luukulta. Vaikka painopistettä on tärkeää siirtää nyt perusterveydenhuoltoon, tulee jatkosakin turvata riittävät resurssit myös erikoissairaanhoidossa.

Hän voi olla meistä kuka tahansa, sillä meistä kukaan ei tiedä, mitä elämä eteemme tuo. Mielenterveysongelmat eivät ole vain tietyn väestönosan tai tietynlaisten ihmisten ongelmia. Meistä jokaisella on mieli, ja meidän jokaisen mieli voi särkyä olosuhteiden ollessa kestäättömiä tai liian kuormittavia. Tämä viesti on saapunut virallisesti meidän päättäjien eteen yli 50 000 ihmisen äänellä. Me emme voi jättää tätä hätähuutoa kuulematta. Tämä hallitus on sitoutunut parantamaan mielenterveyspalveluiden saatavuutta, ja seuraavaksi meidän tehtävämme on yhdessä pitää huolta siitä, että hoidamme asian hyvin ja huolellisesti.

Vielä lopuksi haluan muistuttaa, että tämä kansalaisaloite ja sen eteen töitä tehneet sekä sen allekirjoittaneet ihmiset ovat korvaamattomassa osassa poistaessaan stigmaa mielen terveyden haasteiden suhteen. Tuota heidän aloittamaansa työtä meistä jokaisen tulee jatkaa keskustelu ja päätös kerrallaan. — Kiitos. [Ben Zyskowitz pyytää vastauspuheenvuoroa]

Puhemies Matti Vanhanen: Aloitamme debatin sen jälkeen kun nämä etukäteen pyydetty puheenvuorot on käyty.

17.15 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Eilen vietettiin lasten oikeuksien päivää. Tänäkin käsittelemme kansalaisaloitetta terapiatakuusta. YK:n lasten oikeuksien sopimuksen 24 artiklassa sanotaan, että lapsella on oikeus saada tarvittaessa hoitoa. On ikävä todeta, että tämä itsestään selvältä vaikuttava lapsen oikeus ei toteudu Suomessa mielenterveyspalvelujen osalta kaikilla lapsilla.

Meillä on tänään mahdollisuus lähteä parantamaan tätä epäkohtaa Terapiatakuu-kansalaisaloitteella, joka saavutti yli 52 000 allekirjoitusta. Kuntaliiton vuonna 2018 tehdyssä lastensuojelukyselyssä palvelujen saatavuuden vaikeutuminen näkyy kyselyyn vastannei-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

den mukaan laajasti lasten tarvitsemissa palveluissa, erityisesti lasten mielenterveyspalveluissa. Kyselyssä yhteensä 13 prosenttia arvioi, että lasten tarvitsemat mielenterveyspalvelut jäävät useimmiten lapsilta kokonaan saamatta, ja 49 prosenttia vastanneista arvioi, että tarvittava palvelu on saatavilla mutta prosessi on vaikea ja aikaavievä. Jos mielenterveyspalvelujen saatavuuteen ja hoitoketjujen toimivuuteen panostettaisiin varhaisessa vaiheessa, voitaisiin todennäköisesti monelta lapsen huostaanotolta välttyä. Hoitoonpääsyn vaikeudet kuormittavat koko perhettä ja voivat ajaa koko perheen tilanteen epätasapainoon.

Noin kolmasosa lastensuojelun järjestäjäorganisaatioista arvioi sijoittavansa lapsia kodin ulkopuolisiin sijoituksiin usein siksi, että lapsen mielenterveyspalvelut eivät jostain syystä ole järjestyneet. Vajaa puolet suomalaisista asuu kunnissa, joissa näin tapahtuu. Tämä on hälyttävä sanoma, jonka pitäisi herättää kaikki päättäjät ja kaikki sosiaali- ja terveystoimen virkamiehet kautta Suomen. Toimitaanko enää lapsen edun mukaisesti, jos hoitoon ei pääse, järjestelmä on liian monimutkainen ja perhe ei saa riittävää tukea? Huostaanotetaan Suomessa lapsia hoitoonpääsyn ongelmien takia? Tehdäänkö Suomessa itsemurhia hoitojärjestelmän toimimattomuuden takia, kun ihmiset eivät saa apua ajoissa tai se ei ole ammattimaista ja osaavaa? Kyllä, valitettavasti näin on.

Minusta on häpeällistä, että näin on Suomessa, jossa pidämme itseämme korkeatasoisena länsimaisena lääketieteen maana. Lasten erottamiseen vanhemmistaan pitäisi olla aina muut syyt kuin palvelujärjestelmän toimimattomuus. Seitsemän päivän perusterveydenhuollon hoitotakuu, jota nykyinen hallitus ajaa, on sinällensä hyvä asia, mutta se ei auta mielenterveysongelmista kärsivää, jos oikeanlainen hoito ei ala riittävän nopeasti ja pääsy itse hoitoon helpotu. Näen jopa vaarana, että kaikki paukut laitetaan seitsemän päivän hoitotakuun toteuttamiseen ja kontaktin saamiseen terveyskeskukseen, mutta itse hoito ei käynnisty tai etene. Ei riitä, että lapsi tai nuori tai aikuinen on jonossa odottamassa hoitoonpääsyä toiseen paikkaan, vaan apua on annettava matalalla kynnyksellä ja, jos on kyse lapsesta tai nuoresta, luonnollisessa toimintaympäristössä. Tämä tarkoittaa, että mielenterveyspalveluita on vietävä sinne, missä lapset ja nuoret ovat, eli kouluihin ja opiskelijaterveydenhuoltoon.

Mielenterveysongelmat ovat myös suurimpia syrjäytymisen syitä. Puuttumalla mielen terveyden häiriöihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa voidaan vähentää tilanteen pahenemista ja ehkäistä syrjäytymisen kierre.

Arvoisa puhemies! Terapiatakuu-kansalaisaloitteella ehdotetaan lakimuutosta, jolla taataan kaikille iästä riippumatta nopea pääsy hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun psykososiaaliseen hoitoon. Kansalaisaloitteen ehdottama lakimuutos rakentaisi Suomeen tehokkaan mielenterveyshoidon perustason. Sosiaali- ja terveysministeriön palveluvalikoiman neuvosto PALKO on linjannut, että tutkimusnäyttöön perustuvia, vaikuttavia psykoterapiamuotoja tarjotaan myös julkisessa terveydenhuollossa. Terapiatakuun rahoituksen lisääminen budjettiin on perusteltua jo tämän sosiaali- ja terveysministeriön alaisen neuvoston linjaus huomioiden. Oikea-aikaisten mielenterveyspalveluiden on oltava yhdenvertaisesti jokaisen niitä tarvitsevan saatavilla.

Kokoomuksen omaan vaihtoehtobudjettiin sisältyy terapiatakuu, yhteensä 35 miljoonaa euroa.

Terapiatakuu vahvistaisi nimenomaan mielenterveyshoidon perustasoa ja hoitoonpääsyn yhdenvertaisuutta koko Suomessa: ”Perusterveydenhuoltoon sisältyy mielenterveyden häiriöiden soveltuva psykoterapia ja muu psykososiaalinen hoito.”

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Kannatan lämpimästi kansalaisaloitetta terapiatakuusta. Toivottavasti myös hallitus näkee asian tärkeyden ja varmistaa riittävän rahoituksen sen toteuttamiseksi. Terapiatakuun käynnistämisen voisi aloittaa esimerkiksi Uudeltamaalta pilotoinnilla, jolloin saataisiin tietoa sen käytännön toteutuksen malleista ja vaikutuksista. Uudellamaalla olisi valmiutta varsin nopeaan käynnistykseen. Näitä kokemuksia voitaisiin sitten hyödyntää sen laajentamisessa koko Suomeen.

Meillä ei ole aikaa hukattavana. Me emme voi jäädä odottamaan soten järjestämisen mallia tai muita hallinnollisia ratkaisuja. Tiedän, että mielenterveysstrategia on jo valmis-teilla, lausunnoilla, ja tämä on hyvä jatkumo sille. Jokainen päivä on jonossa olevalle tai vielä sen ulkopuolella olevalle tuskallisen pitkä. Täällä salissa on annettu ymmärtää myös hallituksen puolesta, että tälle kansalaisaloitteelle on tukea. Toivottavasti se näkyy myös rahoituksessa ja tämä tärkeä aloite saadaan toimimaan myös käytännössä. Nyt on aika toimia.

Puhemies Matti Vanhanen: Nyt on vastauspuheenvuoropainike avattu. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat osallistua debattiin, painamaan V-painiketta.

17.22 Sari Multala kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kerrankin meillä on sellainen kansalaisaloite täällä, joka tulee todelliseen tarpeeseen. Haluankin kiittää mielen-terveysjärjestöjä, jotka ovat tämän tänne meille tuoneet käsiteltäväksi. Mielenterveyson-gelmista kärsivät eivät ole niitä henkilöitä, jotka yleensä tulevat torilla meille poliitikoille puhumaan, ja sen takia valitettavasti tämäkin asia on vielä meillä liian huonolla tolalla.

Arvoisa puhemies! Arvoisa ministeri Kiuru, tässä olisi nyt sellainen asia, joka olisi tun-nissa korjattavissa. Meidän maassamme on terapeutteja saatavilla, ja ainoa asia, joka puut-tuu, on tähän varattavat resurssit eli rahat. Tässä kansalaisaloitteessa on laskettu, että sen toteuttaminen maksaisi 35 miljoonaa euroa. Te ette ole käsittäakseni hallituksenne talous-arviossa varanneet tähän kuitenkaan ensi vuodelle resursseja. Aiotteko te kannattaa aidosti tätä kansalaisaloitetta, kun täällä niin moni hallituspuolueidenkin kansanedustaja tästä ko-vin kauniisti puhui? Kaikki me tiedämme, kuinka suureen tarpeeseen nämä rahat tulisivat, ja sillä olisi myös positiivisia vaikutuksia työllisyyteen, kun ihmiset eivät enää kärsisi yk-sin kotona.

17.23 Ilmari Nurminen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin on hieno asia, että tämä on tullut tänne saliin, ja tämä on äärettömän tärkeä asia. Varmasti laajasti täällä yli puoluerajat ylittävästi halutaan olla edistämässä tätä.

Olen itse ollut tosi tyytyväinen siihen, miten nyt ministerin johdolla on kuitenkin lähdet-ty valmistelemaan asioita: on tätä mielenterveysstrategiaa ja ajatuksia siitä, miten esimer-kiksi nuorille, lapsille, kouluille ja perusterveydenhuoltoon tätä asiaa integroidaan, ja muu-ta. Toivoisin, että, ministeri, voisitte vähän näitä suuntaviivoja tässä avata. Ja haluan vielä korostaa, että tämä on yhteinen iso tahtotila.

Minulla on ystäväpiirissäkin, ja varmasti meillä kaikilla, monia, jotka kokevat, että heis-tä ei oteta koppia, kun he eivät saa näitä palveluita ja muita, ja uskon, että tämä ei ole rat-kaistavissa ihan sormia napsauttamalla. Ongelmia on todella paljon. Varmasti me kaikki ja koko hallitus olemme sitoutuneet siihen, että me haluamme ratkaista ja nostaa näitä asioita esiin ja parantaa mielenterveyspalveluiden laatua Suomessa.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

17.24 Lulu Ranne ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos tästä aloitteesta. Kyse on paljon, paljon suuremmasta asiasta kuin pelkästään terapian piiriin pääsystä. Kyse on yhteiskunnallisesta hädästä. Jokaisella meillä, niin kuin tänään on jo selvinnyt, on läheisiä, jotka ovat kokeneet niitä elämän mittaisia tragedioita, tai jopa me itsekin olemme, ja me kaikki puhumme terapiatakuun tärkeydestä, ennalta ehkäisevistä palveluista ja oikeista teoista. Me kuitenkin yritämme korjata näitä asioita aivan liian myöhään. Me sammutamme niitä tulipaloja. Tämä aloitekin on oikeastaan osoitus siitä, että ollaan menty hirvittävän paljon liian pitkälle.

Empatia ei riitä. Tekoja tarvitaan lisää istuvulta hallitukselta ja meiltä kaikilta. Iso asia olisi se, että me siirtäisimme painopistettä ihan sinne alkupäähän. Perheitä täytyy lähteä pelastamaan aivan alusta asti voimakkaasti ja ammattimaisesti tai nämä tragediat eivät vähenä ikinä. Uskon, että meillä on kaikilla sama tavoite.

17.25 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös minä haluan kiittää tästä aloitteesta. Ajattelen sillä tavalla, että on hyvä hakea yhteistä näkemystä yli puoluerajojen tämän asian tiimoilta kaiken kaikkiaan ja välttää minkäänlaista poliittista rieksumista tässä kysymyksessä. Asia on niin tärkeä, tavoitteet siitä, että mahdollisimman varhaisessa vaiheessa päästään avun ja tuen piiriin mielenterveyspalveluissa siellä perusterveydenhuollon puolella.

Katsoin aika tarkasti myös nämä tausta-aineistot, mitä tähän liittyy, ja huomasin, että siellä oli arvioitu myös yhteisiä tavoitteita hallituksen hoitotakuun kannalta ja tulevaisuuden sote-keskus -ohjelman kannalta. Kun tämä on tulossa sosiaali- ja terveysvaliokuntaan käsittelyyn, niin olen aivan varma, että me mietimme myös siellä, olisivatko nämä asiat yhdistettävissä, samaan aikaan sekä tämä kansalaisaloite että hoitotakuu. Itse asiassa, kun täällä on ministeri paikalla, haluaisin myös, että ministeri voisi ehkä kertoa hoitotakuun aikataulusta meille.

17.26 Sari Sarkomaa kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensin lämmin kiitos aloitteen tekijöille. Teidän ansiostanne mielenterveysasiat ja mielenterveyspalvelut ovat nousseet ensimmäistä kertaa historiallisesti aivan politiikan ykkösagendalle.

Monelle on arkipäivää se, että apua ei saa. Silloin kun jalka menee poikki, saadaan apu Suomessa, mutta kun mieli särky, niin silloin moni jää yksin ilman mitään apua ja tukea.

Ennen vaaleja kaikki puolueet paitsi perussuomalaiset kannattivat terapiatakuuta. Tämä aloite on hyvin valmisteltu ja hyvin perusteltu, ja toivonkin, että eduskunta tämän aloitteen ripeästi käsittelee ja jo ennen joulua tekisi päätöksen. Tässä on esitetty 35 miljoonaa euroa. Kokoomus on sisällyttänyt sen vaihtoehtobudjettiinsa. Me olemme valmiit tätä asiaa viemään eteenpäin. Kysynkin ministeri Kiurulta: jos eduskunta yhteistuumin, niin kuin näyttää, antaa tälle aloitteelle kattavan tuen, oletteko valmiita aloittamaan valmistelun, jos eduskunta niin päättää, ja löytämään valtion talousarviosta ne 35 miljoonaa euroa, [Puhemies koputtaa] jotta saataisiin tämä jo ennen uutta vuotta päätettyä yhteistuumin? Kun te olette hallituksessa, teillä on tässä kaikki valta ja vastuu.

17.28 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Kiitän lämpimästi aloitteen tekijöitä ja allekirjoittajia. Haluaisin todeta, että meillä on kuitenkin paljon muitakin erittäin hyviä kansalaisaloitteita kuin tämä yksi. Tämä on varmasti yksi niistä kaivatuimmista, mutta todellakin monta hyvää aloitetta on lähtenyt liikkeelle.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

On todella tärkeää, kuten tässä aloitteessa tuodaan esiin, että varsinkin mielenterveyteen saamme enemmän matalan kynnyksen palveluita, mikä usein tarkoittaa esimerkiksi psykoterapiaa, josta moni on saanut apua ehkä enemmän kuin meidän perinteisistä keinoista ja pelkästään lääketieteen keinoista, joissa usein on korostunut kuitenkin lääkitys sen sijaan, että psykoterapiaa saataisiin.

Toivon, että tämä aloite etenee vauhdikkaasti, ja on hienoa, että myös hallitus on tähän sitoutunut. [Eduskunnasta: Missä hallitus on tähän sitoutunut?]

17.29 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oli ikävä arvostamani edustaja Sarkomaan puheenvuorossa — peli kyllä kovenee. Perussuomalaiset ovat sitä mieltä, että esimerkiksi terapiatakuun aikaansaamiseksi tarvitaan rahoitus. Pitää olla rahoitus kunnossa, jotta me saamme terapiatakuun. Tämä on ollut se huoli, mitä perussuomalaiset ovat kantaneet, että jos terapiatakuu tulee, niin siihen kohdennetaan myös resursseja eikä se jää vain ilmaan haaveeksi. Tämä huolestuttaa.

Arvoisa puhemies! Hyvä ministeri — hienoa, että olette paikalla — kysyisin teiltä tästä hoivatakuusta: Kaikkein tärkeintähän on, että kun ihminen tuntee tarvitsevansa apua, pääsyä lääkäriin, ja hakeutuu terveyskeskukseen, niin hän sinne pääsee. Miksi niin liian usein sanotaan, että terveysasemalle ei pääse, sinä et pääse sinne kertomaan ongelmiasi, eli ihminen tyrmätään heti siinä ovelta? Jos ihminen kaatuu ja sanoo, että jalka on kipeä, niin kyllä hänet otetaan vastaan, kun arvioidaan, että ehkä nilkka on murtunut, [Puhemies koputtaa] mutta mielenterveysongelma ei näy päältäpäin. Miten voimme helpottaa sitä, että ihmiset pääsevät oikeasti heti lääkäriin, ei vain hoitajalle?

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri saa käyttää myöhemmin puheenvuoronsa.

17.30 Paavo Arhinmäki vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jälleen keran kansalaisaloite on osoittanut arvonsa ja tärkeytensä. Se on ihmisille, suomalaisille kanna tuoda isoja, merkittäviä asioita tänne keskusteluun. Välillä ne jakavat eduskuntaa, mutta tällä kertaa on kansalaisaloite, joka yhdistää eduskuntaa. Täällä puheenvuoroissa olemme kuulleet, miten koskettava ja läheinen ja tärkeä asia tämä on monille, monille meistä, miten moni on tätä kokenut ja tietää tämän tarpeen.

Meidän pitää huolehtia siitä, että mielenterveyspalveluita on siellä matalalla tasolla, että mahdollisimman moni saa mahdollisimman nopeasti apua niin, ettei tarvitse edes mennä niin pitkälle, että lääketieteestä joudutaan hakemaan pidemmälle menevää hoitoa. Mutta niiden ihmisten, jotka sitä apua tarvitsevat, pitää saada sitä mahdollisimman nopeasti. Toivonkin, että me voimme hyvässä yhteishengessä vasemmalta oikealle, nyt kun kaikki puolueet ovat tämän takana, viedä tätä eteenpäin ja löytää ratkaisun, millä mahdollisimman nopeasti ja mahdollisimman kattavasti pystymme parantamaan meidän mielenterveyspalveluita, ja siitä suuri kiitos tämän kansalaisaloitteen alullepanijoille.

17.31 Paula Werning sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos tärkeästä kansalaisaloitteesta. Itse olen huolestunut siitä, miten nuorten mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet valtavasti. Laskennosta riippuen 20—25 prosenttia nuorista kärsii näistä ongelmista. Etenkin erikoissairaanhoidossa olevien nuorten määrä on kasvanut äärettömän paljon, ja se on tosi huolestuttavaa.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Toivonkin, että panostukset keskitetään sinne varhaisiin palveluihin ja sinne perusterveydenhuoltoon, ja olen hyvilläni siitä, että hallitus tulee tiukentamaan hoitotakuuta perusterveydenhuollossa. Ihminen on psyykkinen, fyysinen ja sosiaalinen kokonaisuus — emme me voi katsoa pelkästään psyykkistä tai sosiaalista tai fyysistä. Elikkä tätä kautta saadaan apua sinne varhaiseen malliin.

Edustaja Multala toivoi ja myös perussuomalaisista toivottiin hallituksen toimia, mutta neljä vuotta on ollut aikaa toimia nuortenkin osalta. Ei tämä ole mikään uusi asia. Toivotavasti nyt yhdessä näemme tämän asian tärkeyden.

17.33 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Vi vet alla att ju tidigare man får vård, desto större är möjligheterna till snabbare tillfrisknande, mindre mänskligt lidande och inbesparade kostnader för samhället. För personer som lider av mentala problem är det extra viktigt att tröskeln att be om hjälp är så låg som möjligt. Framför allt för unga personer måste kontakten vara lätt att göra. Här är olika 24/7-tjänster och chattar speciellt viktiga.

Mielenterveysongelmista kärsivälle ihmiselle on erityisen tärkeää, että hoitoprosessi ja -polku on mahdollisimman helppo ja vaivaton. Muuten hoitoon hakeutuminen voi jäädä tekemättä, mikä johtaa huomattavasti suurempiin ja kalliimpiin ongelmiin.

Terapigarantin är ett bra initiativ, men för att den ska kunna förverkligas behöver vi flera psykolog- och psykiatrikervakanser. Framför allt råder det stor brist på svenskspråkiga experter. Är det tänkt så att vårdgarantin också ska inkludera terapigarantin?

17.34 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voi sanoa, että mielen pahoinvointi on todellinen kansantauti. Joka toinen ihminen kärsii jossain elämänsä vaiheessa eriasteisista mielenterveyden häiriöistä, ja se tuo paljon kärsimystä ja jopa kustannuksia, kun ajattelee, että meillä on työkyvyttömyyseläkkeiden suurimpana syyryhmänä mielenterveysongelmat. On todella hienoa, että kansalaisaloite koskee tätä — kiitos kaikille allekirjoittajille ja sen käyntiin pistäjille.

Totean nyt vain, että tämä olisi aika nopeasti korjattavissa, jos halutaan. Tässä edustaja Vehviläinen, valiokunnan puheenjohtaja, toikin jo ajatuksen siitä, että se liitettäisiin tähän hoitotakuun kiristämiseen. Se on erittäin hyvä asia. Siitä on myös ministeri maininnut. On hienoa, että tähän tartutaan, ja tämä jos mikä olisi nopeasti hoidettavissa. Täällä tuli esille myöskin se, ettei viime kaudella ole tehty mitään — päinvastoin. Me olimme tekemässä sellaista valinnanvapauteen liittyvää sote-keskusjärjestelmää, jossa tämä olisi hoidettu, mutta se ei teille käynyt.

17.35 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenterveyshoidossa ollaan tällä hetkellä melkoisessa kriisitilanteessa, niin kuin tämä sali erinomaisen hyvin tietää, ja vaikka tässä tavallaan tämä kansalaisaloite on ajatukseltaan kannatettava, niin semmoinen pistemäinen korjaaminen ei ehkä tässä kohtaa ole kaikista järkevintä. Tältä osin kysyisinkin, kun ministeri on paikalla: voisitteko kertoa tähän liittyen, mitä suunnitelmia hallituksella on korjata tätä koko järjestelmää, koska nyt on ongelma myöskin hoitoonpääsy ja sitten terapia siihen lisäksi? Nythän aion omassa puheessani ottaa esiin ne ongelmat, joita tässä kansalaisaloitteessa on, mutta nimenomaan penäisin nyt sitä kokonaisu-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

distusta ja kokonaistilanteen selvittämistä sekä sen korjaamista — siinä käy muuten kuin seksuaalirikoslainsäädännössä, että sieltä korjataan pistemäisesti joitain kohtia mutta silti se pettää sitten soveltamisalassa. Eli tätä kysyisin ministeri Kiurulta, kun olette paikalla: mitä aiotte tehdä tälle?

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Mattila, Hyrkkö ja Zyskowicz. Sen jälkeen ministerille 3 minuutin puheenvuoro.

17.36 Hanna-Leena Mattila kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edellisen hallituksen aikana aloitettiin nykyisenkin hallituksen jatkama Lape-muutosohjelma, jonka tavoitteena on parantaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden tarvitsemien palveluiden saatavuutta. Matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat myös osa tätä Lape-muutosohjelmaa.

Kuten Terapiatakuu-kansalaisaloitteen allekirjoittajat toteavat, varhainen puuttuminen ja tuki vähentävät tulevia riskejä ja edistävät toipumista. Keskeistä olisi integroida eri tahojen työ, jolla voitaisiin tukea lasten, nuorten ja perheiden hyvää arkea. Mielekkäillä harrastuksilla on todettu olevan myönteinen vaikutus mielenterveyteen. Ne kasvattavat tervettä itsetuntoa ja luottamusta omiin kykyihin. Harrastukset kokoavat yhteen samanhenkisiä ihmisiä ja synnyttävät tärkeitä sosiaalisia kontakteja. Hyvät harrastukset tukevat myös muuta oppimista myönteisesti. Hallituksen tavoite mahdollistaa yksi harrastus jokaiselle lapselle ja nuorelle on siis mitä suurimmassa määrin ennalta ehkäisevää mielenterveys- ja syrjäytymistyötä. [Puhemies koputtaa]

Arvoisa puhemies! Kansallisen mielenterveysstrategian lausuntokierros päättyi loka-kuun lopussa, ja kysyisinkin nyt ministeri Kiurulta: onko jo tässä vaiheessa käsitystä näistä lausunnoista?

17.37 Saara Hyrkkö vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä aloite ja itse asiassa koko sen matka tänne eduskuntaan on niin tärkeä, että sitä on melkein vaikea pukea sanoiksi. Mielenterveyteen liittyy edelleen raivostuttavan paljon ennakoluuloja ja häpeää, ja tämä kansalaisaloite ja sen ympärillä toiminut kampanja on tuonut mielenterveyden häiriöt ja tarpeen oikea-aikaiselle, saavutettavalle matalan kynnyksen hoidolle yhteiskunnallisen keskustelun ytimeen. Se on myös tehnyt näkyväksi niitä räikeitä reikiä, joita meidän hyvinvointivaltion mielenterveyspalveluissa on, ja lisännyt ihmisten tietoisuutta ja ymmärrystä mielen hyvinvoinnista ja mielen pahoinvoinnista. Siitä ennen kaikkea kiitos.

Me tosiaan tarvitsemme uuden suunnan mielenterveyteen liittyvien ongelmien ratkomiin ja ennaltaehkäisyyn. Esimerkkinä mainittakoon, että kotikaupungissani Espoossa me olemme saaneet erittäin rohkaisevia tuloksia oppilaitoksiin vietävästä mielenterveysosastamisesta. Kun sitä lyhytterapiatyypistä tukea on saatavilla kouluyhteisössä matalalla kynnyksellä, niin ihmisiä pystytään auttamaan ajoissa. Tämän tyypistä toimintaa me tarvitsemme kaikkialle Suomeen. Mielenterveyspalveluiden monien ongelmien korjaamiseen hallitus on onneksi sitoutunut ja tarttunut, [Puhemies koputtaa] koska tekoja me todella tarvitsemme.

17.39 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä lukuisat kansanedustajat ovat puhuneet lämpimästi tämän aloitteen puolesta. Myös lukuisat hallituspuolueiden kansanedustajat. En hetkeäkään epäile hallituspuolueiden kansanedustaji-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

en vilpittömyyttä, kun he pitävät asiaa tärkeänä ja haluavat tätä tärkeätä asiaa edistää, mutta kun he puheenvuoroissaan kehuvat hallitusta, niin, hyvät ystävät, sille ei ole mitään perusteita.

Ministeri Kiuru 12. syyskuuta täällä eduskunnan kyselytunnilla lupasi, että hallitus on tämän Terapiatakuu-aloitteen kannalla. Hallituksen budjettiesityksessä ei ole tähän asiaan senttiäkään. Ehkä teidän uusien kansanedustajien siellä vihreiden riveissä on vaikea ymmärtää, mutta kun ollaan hallituksessa, niin silloin on valta mutta silloin on myös vastuu. Teillä on vastuu siitä, että tämä asia hoidetaan. Ei se hoidu pelkästään myönteisillä puheilla.

Kokoomus on esittänyt varjobudjetissaan 35 miljoonaa euroa tähän, kuten kansalaisaloitteessa esitetään. Toivottavasti te nyt syksyllä täällä eduskunnassa hoidatte, että tämä asia menee eteenpäin.

Puhemies Matti Vanhanen: Ministeri Kiuru, 3 minuuttia. Jatkamme sen jälkeen debattia vielä hetken.

17.40 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! On ensinnäkin sanottava, että vuosittain puolitoista prosenttia suomalaisista sairastuu johonkin mielenterveyden häiriöön. Ainakin joka kymmenes tai jopa joka viides suomalainen kokee elämänsä varrella jonkun vakavan masennusjakson. Se vetää meidät aivan varmasti täällä hyljaiseksi. Ja joidenkin tutkimusten mukaan ei edes joka viides vaan jopa 20–25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä. [Sari Sarkomaan välihuuto] Ne ovat koululaisten ja nuorten tavallisimpia terveysongelmia. Siksi voi sanoa, että lasten osalta voidaan olla tilanteessa, jossa me puhumme kansansairaudesta. [Ben Zyskowicz: Tunnette ongelman. Tehkää jotain!]

Arvoisa puhemies! Hallitusväki on joutunut tekemään tietenkin hallitusohjelmaneuvoiteluissa linjan siitä, tuummeko me tätä Terapiatakuu-aloitetta, koska aloite oli jo tiedossa silloin, kun hallitusohjelmaneuvoitteluja käytiin. Olemme nimenomaan tukeneet tätä Terapiatakuu-aloitetta jo silloin, ja sen vuoksi osasinkin sanoa, niin kuin edustaja Zyskowicz täällä jo viittasikin siihen, että hallitus on ryhtynyt toimiin tämän kokonaisuuden toteuttamiseksi juuri sillä tavalla kuin tässä Terapiatakuu-aloitteessa linjataan.

Ongelma on varsinainen siksi, että palvelujärjestelmä ei ota koppia tällä hetkellä perusterveydenhuollossa siitä, miten nämä hoitoketjut olisivat eheitä, ja minusta siitä puhuu usea kansanedustaja täällä hyvin. Me olemme joutuneet tunnustamaan sen, että tätä ongelmaa ei ihan nopeasti ratkaista, mutta sen lähtökohtana on oltava se, että me annamme niin fyysisille kuin psyykkisillekin vaivoille takuun laittaa ne kuntoon. Tästä syystä johtuen, niin kuin täällä valiokunnan puheenjohtaja Vehviläinen jo sitä kysyi ja samalla tavalla myöskin edustaja Risikko tuki, kyllä hoitoonpääsy on kokonaisuus, ja leimaamatta ketään asiat on hoidettava jatkossa seitsemän päivän kuluessa. Tämä hoitotakuuta koskeva lakiesitys, jota me parhaillaan sorvaamme, on maaliviivalla. Me tulemme tuomaan sen mahdollisimman kiireesti eduskunnan käsittelyyn, jotta me saamme tämän kokonaisuuden tarkastettua. Leimaamatta kenenkään vaivoja on tärkeää, että hoitotakuu ei ole viikkoja vaan se on seitsemän päivää. Siitä on lähdettävä liikkeelle. Mutta koko totuus ei ole minusta tässä. Perussuomalaisten ryhmästä useat mainitsivat, että tarvitaan myös jotain muuta — ja siitä myös Nurminen puhui. Hoitoketjuissa on pakko laittaa nämä asiat kuntoon.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Me lähdemme nyt liikkeelle vuoden alusta siitä, että otetaan tämä 12—18-vuotiaitten ryhmä sellaiseksi, johon ulotetaan lyhytinterventiot. Niistä tässä edustaja Hyrkkö jo puhui Espoon osalta, mutta tätä samaa hoitomenetelmää on kokeiltu myöskin Turussa. Tältä osin me tarvitsemme tämän kokonaisuuden apua. Sekä perus- että erityistason asiantuntijat ovat tehneet minulle nyt esityksen, miten nämä hoitoketjut laitettaisiin tässä maassa kuntoon, [Puhemies koputtaa] ja toivon, että saan tulla sillä julkisuuteen heti lähipäivien kuluessa. Eli lähdetään liikkeelle nuorista ja edetään sitten tässä asiassa koko Suomen eri ryhmien hoitoketjujen kuntoon laittamiseen.

17.43 Sofia Virta vihr (vastauspuheenvuoro): Puhemies! Täällä kuulumme, että hallituksen kehuminen olisi jotenkin perusteetonta. Olen toiminut terapia-alan yrittäjänä, ja täytyy kertoa sinne opposition suuntaan, että on niitä mielenterveysongelmia ollut ihmisillä aikaisemminkin. Eivät ne ole kehittyneet tämän hallituksen voimassa ollessa. Tämä hallitus puuttuu näihin asioihin vihdoinkin ja viimein. Se olisi pitänyt tehdä paljon kunnianhimoisemmin jo paljon, paljon aikaisemmin.

Tämä hallitus lähtee parantamaan ihmisten hyvinvointia kokonaisvaltaisesti ymmärtäen sen, että panostukset työhyvinvointiin, lapsi- ja perhepalveluihin, neuvoloiden kehittämiseen, perhekeskusmallin eteenpäinviemiseen, köyhyyden poistamiseen tai koulutukseen ovat myös mielenterveystyötä. Se, että me edistämme ihmisten mielenterveyttä, tulee myös näissä monissa toimissa, mihin hallitus on sitoutunut ja mihin me hallituspuolueet olemme lupautuneet.

Ja kyllä, me uudet kansanedustajat myös vihreiden riveissä tulemme pitämään huolta siitä, että mielenterveyspalvelut todella uudistetaan niin, että jokainen saa apua silloin kun sitä tarvitsee. — Kiitos.

17.44 Sami Savio ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän kaikkia tämän terapiatakuusta mielenterveyspalveluihin pääsyn nopeuttamiseksi laaditun kansalaisaloitteen allekirjoittajia. Tämä on yhteiskunnallisesti erittäin tärkeä aihe, ja on hyvä, että se nousee tämän kansalaisaloitteen myötä esiin.

Mielenterveysongelmien kasvu on ollut aivan liian nopeaa. Valitettavasti terveydenhuollon resurssit eivät ole pysyneet perässä, ja hoitoonpääsy onkin ruuhkautunut valitettavan pahoin. Kärsijöinä ovat olleet erityisesti nuoret.

Arvoisa puhemies! Aivan liian usein, kuten tässä keskustelussakin on jo käynyt ilmi, mielenterveysongelmia hoidetaan vain lääkkeillä, vaikka usein masentuneelle ihmiselle tärkeintä olisivat inhimillinen kohtaaminen, hoitoonpääsy, keskusteluapu. Hoitoon tulisi päästä huomattavasti nopeammin. Sekä perusterveydenhuollossa että erikoissairaanhoidossa on puutteita, mutta erityisesti perustaso kaipaa lisäresursseja. Myös alueelliset erot palveluiden saatavuudessa ovat hyvin suuria. [Puhemies koputtaa] Toivottavasti näihin ongelmiin puututaan tämän hyvän kansalaisaloitteen myötä.

17.46 Mai Kivelä vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos tärkeän aloitteen laatijoille ja allekirjoittajille ja kiitos myös ministeri Kiurulle hyvästä vastauksesta, jossa avattiin sitä, miten hallitus aikoo nyt tässä asiassa toimia. Kyllä, kun kyse on mielenterveyspalveluista, meillä pitää yksinkertaisesti olla sellainen yhteiskunta, jossa apua saa nopeasti ja apua saa helposti. On selvää, että tällä hetkellä mielenterveyteen liittyvää hoidon saatavuutta ja yhdenvertaisuutta pitää parantaa.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Minä haluan erityisesti korostaa tämän asian tärkeyttä nuorten näkökulmasta. Matalan kynnyksen palveluihin panostaminen olisi juuri se oikea tapa ennaltaehkäisevästi tukea nuoria. Muistan, kuinka jo Vasemmistonuorissa meillä oli Hoidon tarpeessa -niminen mielenterveyteen liittyvä kampanja, jossa näitä samoja asioita ajettiin.

Täällä on myös hyvin tullut esille se, kuinka matalan kynnyksen mielenterveyspalvelujärjestelmä on kustannustehokas ja maksaa itsensä moninkertaisesti takaisin. Sen lisäksi se on myös inhimillisesti oikein.

17.47 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitän ministeri Kiurua puheenvuorosta, ja haluan sen todeta, että myös minä näen tämän aloitteen suurena arvona sen, että se tuo tämän laajaan keskusteluun sekä täällä talossa että julkisuudessa ja myös toimii hallitukselle päin ikään kuin myönteisenä piiskana tässä asiassa, että tulevaisuuden sote-keskusta ja hoitotakuuta viedään juuri tähän suuntaan. Itse ainakin näin ajatelen.

Tosiaankin kun viittasin jo siihen, että katsoin tämmöistä terapiatakuun toteutussuunnitelmaa, miten se on yhdistettävissä tulevaisuuden sote-keskukseen, niin minä löysin tästä erittäin paljon yhtäläisyyksiä. Kun tämä tulee sosiaali- ja terveysvaliokunnan käsittelyyn ja me otamme sen siellä käsiteltäväksi ja perehdymme siihen sekä opposition että hallituspuolueitten edustajat yhdessä, minä olen aika varma siitä, että me löydämme oikean ja hyvän sillan, miten tämä on ratkaistavissa, kunhan me saamme myös hallituksen esityksen hoitotakuusta samanaikaisesti.

17.48 Tuula Väättäinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Terapiatakuu-aloite on kannatettava. Se on itse asiassa välttämätön aloite lasten ja nuorten auttamiseksi. Erikoissairaanhoidon lisäksi meidän on huolehdittava perusterveydenhuollon psykiatrisesta osaamisesta ja palveluista. Kouluille on saatava enemmän psykiatriseen hoitoon erikoistuneita ihmisiä. Monet kunnat ovat jo palkanneet psykiatrian sairaanhoitajia kouluille, ja niistä on ollut hyvät tulokset.

Arvoisa ministeri! Terapiatakuun toteutuessa on huolehdittava siitä, että palvelujentoutajat täyttävät osaavan ja ammattitaitoisen työn kriteerit. Julkisella sektorilla on oltava kokonaisvaltainen vastuu palveluista. On varottava, että terapiatakuu ei luo tietä voitontavoitteluun hoidon kustannuksella — tästä meillä on kokemuksia vanhustenhoidossa. Ajatellen, että läkehoidolla on hyvät mahdollisuudet ja oma paikkansa hoidossa, mutta vahvasti uskon keskustelun ja puheen voimaan psykiatrisessa hoitotyössä. Kannatan tätä aloitetta.

17.49 Sanni Grahn-Laasonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erityinen huoli ja murhe on siitä viestistä, joka tulee meille kansanedustajille nyt, että erityisesti nuorten mielenterveysongelmat ovat lähes räjähdysmäisesti kasvussa. Siinä voi olla taustalla myöskin sellainen pieni, valoisa puoli, että mielen ongelmista uskalletaan puhua ja että hoitoon uskalletaan paremmin hakeutua tänä päivänä. Uskon, että esimerkiksi tämän kansalaisaloitteen tyypisillä avauksilla on ollut tällainenkin positiivinen vaikutus, että asioista uskalletaan keskustella.

Sitten kun mietitään meidän vastuuta täällä päätöksentekijöinä näiden asioiden edistämisestä ja hoitoonpääsyn varmistamisesta, niin että jokainen apua pyytävä aidosti saa apua mielensä ongelmiin, niin silloin tämän päivän tärkein kysymys on, tuummeko me tätä kan-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

salaisaloitetta. Eli tulemmeko me edistämään sitä täällä eduskunnassa vielä tämän syksyn aikana ja tulemmeko hyväksymään sen tässä salissa.

Haluan kysyä hallituspuolueilta: Miten te aiotte tässä äänestyksessä käyttäytyä? Hyväksyttekö te tämän? Ensi vuoden budjettiin ei ole varattu rahoitusta hallituksen budjetissa, mutta kokoomuksen vaihtoehdossa olemme varanneet [Puhemies koputtaa] ensi vuoden varjobudjetissa 35 miljoonaa euroa mielenterveyspalvelujen parantamiseen ja tämän kansalaisaloitteen hyväksymiseen. Näin ollen kokoomus aikoo tukea tätä tärkeää aloitetta.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vielä vastauspuheenvuorot edustajille Forsgrén ja Koskela. Sitten siirrymme puhujalistaan.

17.50 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tilanne on erittäin vakava. Opiskelijana osaan sanoa sen, että olen nähnyt lähelläni ja ympärilläni hyvin paljon pahoinvointia ja masennusta. Monet ovat olleet jo niin pahassa tilanteessa, että ovat joutuneet avun piiriin opintojen aikana.

Haluankin kiittää Terapiatakuuta erittäin tärkeästä aiheen nostamisesta esille. Tilanne on erittäin vakava, ja meidän kaikkien poliitikkojen pitää tämä viesti ottaa tarvittavalla vakavuudella vastaan. Ennen kaikkea meidän tulee varmistaa oikeanlainen apu sen lisäksi, että me täällä hyvin keskustelemme tärkeästä aiheesta. Tilanne ei voi olla se, että ihmiset päätyvät yhä nuorempina työkyvyttömyyseläkkeelle vain sen takia, että oikea-aikaista apua ei ole saatavilla.

Haluankin yhtyä täällä keskustelussa esiin nousseisiin asioihin. Edustaja Vehviläisen toive aloitteen ottamisesta huomioon hoitotakuun yhteydessä oli erittäin kannatettava idea, ja haluan kiittää myös ministeri Kiurua erittäin hyvästä vastauspuheenvuorosta. Haluankin korostaa, että hallitus ottaa erittäin vakavasti huomioon [Puhemies koputtaa] laadukkaiden mielenterveyspalveluiden oikea-aikaisen saatavuuden. [Ben Zyskowitz: Mutta ei anna senttiäkään! Niin vakava asia!]

17.52 Jari Koskela ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme tärkeän asian äärellä tänään. Tosiaan jos OECD:n raportin mukaan meillä kuluu 11 miljardia mielenterveyden häiriöiden kustannuksiin Suomessa, tämä on todellakin iso kysymys. Keskustelua on ollut antoisaa kuunnella täällä mukana ensikertalaisenakin.

Onneksi täällä on ministeri Kiuru nyt paikalla. Tuossa äsken viittasitte, että rahoitusta on osoitettu näihin palveluihin. Te olette osoittanut rahoitusta mielenterveysstrategian laatimiseen ja peruspalvelujen valtionosuuksiin, mutta ette ole erikseen suunnanneet sitä tähän kyseessä olevaan asiaan eliikkä terapiatakuuseen. Se varmasti ansaitsisi ihan oman momenttinsa.

Sitten seuraavana asiana: Tässä maassa on nyt jo paljon osaajia, jotka eivät ole psykoterapeutteja vaan ovat kolmannella sektorilla ja väitän, että jopa kirkon palveluksessakin. Mietin, onko näitä koordinoitu ja mietitty olemassa olevaa osaamista, että ne voitaisiin jollain lailla julkisesti, yhdessä saattaa yhteen ja tällä tavalla [Puhemies koputtaa] tätä isoa ongelmaa saataisiin helpotettua.

17.53 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eilenhän vietettiin lasten oikeuksien päivää, ja YK:n lapsen oikeuksien komitea on kehottanut Suomea vahvistamaan lapsille tarkoitettuja mielenterveyspalveluita ja ta-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

kaamaan pääsyn tarvittaviin tutkimuksiin ja hoitoihin ja tehostamaan toimia nuorten itsemurhien ehkäisemiseksi — painavaa asiaa, eikä tämä havainto ole hetkessä syntynyt, joten eduskunnassa ollaan kaikki samassa veneessä siinä, että nyt on onnistuttava paremmin. Sen takia itse kannatan tätä aloitetta, [Sari Sarkomaan välihuuto] ja niin kuin totesin, myöskin hallitusohjelmaneuvoittelussa totesimme, että mielenterveyspalveluita on vahvistettava.

Sitä kautta ensin on laadittava strategia. Tässä maassa on paljon puutteita, niin kuin todettiin, ja pelkästään yksi lain kirjaus siitä, että myöskin mielenterveydessä pätee sama hoitotakuu kuin muissakin krempeissa... Tältä osin se tulee kyllä, mutta kysymys on siitä, miten tämä koko kuvio katsotaan jatkossa niin, että nämä palvelut tulevat toimimaan. Meillä on joka kymmenes nuori, hei, pahimmillaan erikoissairaanhoidossa hoidettavana. Jos ei tämä vakavoita eduskuntaa, mikä sitten? Perusterveydenhuollosta puuttuvat aidot hoitoketjut. Ne on luotava, ja sitä kautta on tehtävä aika paljon töitä, että tämä kokonaisuus saadaan kuntoon.

Me olemme nyt aloittaneet, niin kuin totesin. Toivon, että pääsen nyt tulemaan julkisuuteen siitä, millä tavalla se asia tehdään, heti kun saamme yksittäiset asiat kuntoon. Emme valitettavasti ehtineet vielä tähän tilaisuuteen, mutta tulemme, siksi että tätä tietoa varmasti kaivataan. Eli mielenterveyshäiriöiden lyhyitä, varhaisia puuttumisia, interventioita, on alettava tekemään perusterveydenhuollossa sekä aikuisille että nuorille, ja sitä kautta nuorista nyt aloitetaan ja se hoito ulotetaan matalalla kynnyksellä kouluihin. [Sari Sarkomaa: Voisiko ministeri kertoa, mistä rahat?] — Mitä tulee rahoihin, niin täällä on haluttu jo koko tämän syksyn ajan osoittaa, että hallitus jäisi kylmäksi tässä, että mitään ei tapahtuisi ja että tämä olisi pelkästään rahakysymys. Edustajat hyvät, me olemme täällä istuneet vuosikausia näissä karnevaaleissa. Olen vilpittömästi sitä mieltä, että nämä asiat on laitettava kuntoon. Mielenterveysstrategialle on varattu, niin kuin totesin, noin 60 miljoonaa toimeenpanorahaa kolmelle vuodelle ja varsinaisiin pysyviin menojenlisäyksiin 18 miljoonaa. [Puhemies koputtaa] Sen lisäksi yksistään tähän hoitotakuualoitteen toteuttamiseen, mikä sisältää myös mielenterveysongelmat, on varattu 70 miljoonaa ensi vuodelle ja samansuuruisen summa, jos sen saan, kahdelle sitä seuraavalle vuodelle — yli 200 miljoonaa rahaa. Siltä osin ei kiistellä nyt rahasta, vaan kiistellään siitä, miten palveluketjut laitetaan toimimaan. Nyt se on tehtävä ja yhdessä, sisältökin.

Puhemies Matti Vanhanen: Siirrytään puhujalistaan.

17.56 Sari Multala kok: Arvoisa puhemies! On todella hienoa kuulla, että hallituksella todella vaikuttaa olevan suunnitelmia, että aidosti edetään myös tämän terapiatakuun konkreettisessa toteuttamisessa. Vaikka pidän erittäin hyvänä edustaja Vehviläisen ajatusta siitä, että tätä käsitellään samassa yhteydessä kuin hoitotakuuta, pitää kuitenkin huomata, että tässä puhutaan kuitenkin kokonaisen terapiajakson saatavuudesta, eli välttämättä sillä hoitotakuun hoitamisella ei vielä vastata tämän kansalaisaloitteen kysymykseen siitä, että pääsee hoitoon ja saa sen ikään kuin lyhytaikaisen terapian, jossa on ajatus nimenomaan se, että varhaisessa vaiheessa oleviin mielenterveyden ongelmiin pystyttäisiin puuttumaan tehokkaasti, jotta ne eivät pääsisi pahenemaan.

Tiedämme kaikki, kuten tässä salissakin tänään ollaan puhuttu, että mielenterveyden ongelmat ovat liian yleisiä. Ehkä kuitenkin on niin, että vähitellen niihin liittyvät stigmaat alkavat häipyä ja niistä uskalletaan puhua ja hoitoon uskalletaan hakeutua. Monet tietävät

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

myös ihan omakohtaisella läheisten kokemuksella, että pahimmillaan mielenterveyden ongelmat voivat johtaa elämän päättymiseen. Meistä varmaan jokainen tietää jonkun tai tuntee jonkun, jonka elämä on päättynyt aivan liian aikaisin. Minä tunnen useita. Siellä on joukossa jonkun isä, poika, tytär. Kaikki nämä tapaukset ovat sellaisia, jotka oltaisiin varmasti voitu pelastaa, jos mielenterveyden ongelmiin olisi uskallettu aikaisessa vaiheessa hakea ja saada apua. Odotettaessa palveluihin pääsyä ongelmat ovat usein jo ehtineet muuttua vakavammiksi. Viiveet hoitopääsyssä aiheuttavat monenlaista inhimillistä kärsimystä sairastuneen elämässä. Usein mielenterveysongelmat koskettavat ja kuormittavat sairastuneen lisäksi myös hänen lähipiiriään. Läheisen sairastuessa monen elämä muuttuu.

Arvoisa puhemies! Mielenterveyden ongelmat ovat yleisin työkyvyttömyyden syy ja usein syy myös syrjäytymiseen. Vierailin toissa vuonna tämmöisessä pajaluokassa, joka on tarkoitettu sellaisille oppilaille, joilla peruskoulun loppuunsaattaminen on haasteellista. Sinne on ikään kuin käsin poimittu ne lapset ja nuoret, jotka ovat jo jättäneet koulun kesken, ja heitä yritetään siinä parhaimman mukaan auttaa ammattilaisten toimesta, ja siellä läsnä on myös mielenterveyden ammattilaisia. Siinä keskustellessa tuli hyvin selväksi, että niin tytöillä kuin pojilla yleisin syy ovat mielenterveyden ongelmat joko itsellä tai kotona vanhemmilla, ja sen vuoksi tämä asia on äärimmäisen tärkeä. Puuttumalla mielenterveyden häiriöihin mahdollisimman varhaisessa vaiheessa estetään tilanteen paheneminen, estetään syrjäytymistä ja vähennetään työstä poissaoloja.

Pidän valitettavana kuitenkin sitä, että nyt emme ihan vielä saaneet vastausta siihen, millä tavoin tämä tullaan toteuttamaan tai tullaanko tätä toteuttamaan, mutta toiveeni heräsivät siitä, että hallitus ainakin ottaa tämän ongelman hyvin vakavissaan, ja odotan hyvin kiinnostuneena, että pääsemme myös käsittelemään mielenterveysstrategiaa, jossa ymmärsin, että on varattu resurssit myös mielenterveyspalveluiden parantamiseen.

Kokoomus on sitä mieltä, että mielenterveyden ongelmat ovat erittäin vakavia ja niihin tulee löytää konkreettisia keinoja, ja sen vuoksi me esitimmekin omassa vaihtoehtobudjetissamme 35 miljoonaa euroa mielenterveyspalveluiden terapiatakuun toteuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Terapiatakuu vahvistaisi nimenomaan mielenterveyshoidon perustasoja. Hoidon tarve tulisi arvioida välittömästi apua haettaessa ja hoito aloittaa kuukauden sisällä. Terapiatakuu toteuttaisi tavoitetta terveyspolitiikan yhdenvertaisuudesta ja varmistaisi sen, etteivät mielenterveysongelmista kärsivät ja heidän omaisensa jää yksin. Terapiatakuulla voitaisiin ehkäistä mielenterveysongelmien siirtymistä sukupolvelta toiselle. Mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamisesta hyötyvät erityisesti ne, joilla on vähiten voimavaroja hakea tai vaatia apua.

Arvoisa puhemies! Panostukset mielenterveyspalveluihin maksavat itsensä moninkertaisesti takaisin. Yhä useampi saisi avun varhaisessa vaiheessa, työstä poissaolot vähenisivät, kalliin erikoissairaanhoidon tarve pienenesi ja inhimillinen kärsimys vähenisi. Me voimme toteuttaa tämän terapiatakuun. Siihen on mahdollisuus, jos me vain haluamme valita niin.

Loppuun toteaisin, että vaikka eduskunnassa toki asioiden käsitteleminen aina kestää aikansa eikä tässäkään tilanteessa, jos aloitteen käsittely yhdistetään hallituksen esityksen käsittelyyn, välttämättä saada aikaan suuria muutoksia eduskunnan toimesta heti, niin kunniassa voidaan kuitenkin toimia pikaisemmin ja parantaa mielenterveyden matalan kynnyksen palveluita. Muutamia esimerkkejä omasta kotikaupungistani Vantaalta: Lisäsimme juuri talousarviokäsittelyn yhteydessä resursseja nimenomaan nuorille lyhytaikaisen terapiatakuun toteuttamiseen eli lyhytaikaiseen psykoterapiaan ja sen lisäksi lisäsimme resurs-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

seja tämmöiseen keskusteluapuun psykiatrin kanssa, johon pääsee käytännössä tulemalla paikalle ilman ajanvarausta. Sen lisäksi olemme lisänneet erityisnuorisotyöntekijöitä ammatillisiin oppilaitoksiin, jotta siellä olisi paikalla aikuinen, jonka kanssa nuoret voivat halutessaan puhua. Monesti se, että uskalletaan ottaa asiat puheeksi, on jo hyvä askel oikeaan suuntaan, ja aikuinen voi sitten halutessaan ja nähdessään sen haasteen ohjata eteenpäin palveluiden piiriin.

Tehdään jokainen voitavamme siellä, missä voimme toimia. Täällä eduskunnassa toki meidän velvollisuutemme on hoitaa terapiatakuun toteuttamiseen resurssit ja se, että se tulee myös velvoittavaksi lainsäädännöksi kunnille.

18.02 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa rouva puhemies! Hyvä mielenterveys kuuluu ihan jokaiselle, ja tervehdin vielä ilolla kansalaisaloitetta. Olen iloinen, että se sai tarvittavat allekirjoitukset. Kiitos todellakin kaikille toimijoille, koska ilman heitä eivät mielenterveyspalvelut olisi nousseet tällä tavalla ykkösagendalle.

Sen sanon, että toivon, ettei tätä sidota sosiaali- ja terveydenhuollon uudistukseen. Me emme tiedä, kuinka tämän soten käy — niin monta kertaa se on jäänyt läpi menemättä — ja toivon, että nyt terapiatakuu vietäisiin sellaisenaan eteenpäin. Toivon, että ministeri vielä selkeyttää tässä sitä, millä tavalla tätä aiotaan viedä eteenpäin, koska ihan selväksi se ei tullut. Me emme vielä tiedä, milloin hoitotakuu, milloin kiristetyt, nopeammat, ripeämmät hoitoonpääsyajat sisältävä laki tänne tulee. Rahoitustahan siihen vielä ei ole. Se 70 miljoonaa on kehittämisprojekteihin eikä itse asiassa henkilöstön palkkaamiseen. Toivon, että tähän vielä selkeytys tulee, koska kaikki ovat myönteisiä sille, että hallitus on nyt luvannut tämän terapiatakuun toteuttaa, vaikka se harmillisesti ei ole hallitusohjelmassa. Mutta ehkä, ministeri, viittasitte johonkin lisäpöytäkirjaan, kun totesitte, että hallitusneuvotteluissa, kun hallitusta koottiin, myönteisesti suhtauduttiin tähän terapiatakuuseen. Ehkä tämän voisi vielä selkeyttää, koska se jäi meille vähän kokemattomammille kansanedustajille vielä epäselväksi.

Hyvät kansanedustajat! Todellakin tämä aloite on tervetullut. Terapiatakuu-aloitteen sisällössä olevilla asioilla todellakin taattaisiin apu erityisesti heille, joilla usein on vähiten voimavaroja vaatia tai hakea apua. Me tiedämme, että mielenterveysongelmat ovat yksi suurimpia syrjäytymisen syitä, ja tämä takuu varmistaisi sen, että nämä usein kaikkein heikoimmassa asemassa olevat saisivat apua ja tukea. Niin kuin tuossa sanoin, kun mieli särkyi, niin usein jää ilman apua ja tukea, ja kun tulee sitten muuta, vaikka jalka menee poikki, niin kyllä sen kipsin Suomesta saa. Eli meidän terveydenhuolto toimii, mutta mielenterveyspalvelut ovat jääneet syrjään, ja nyt meidän on tähän tartuttava. Ikävä asia on se, että kun perusterveydenhuollossa ei ole riittäviä mielenterveyden peruspalveluita, niin todella moni joutuu hakemaan apua yksityiseltä sektorilta, ostamaan yksityisiä palveluita. Kaikilla ei ole tähän varaa, eli tällä hetkellä rahapussin paksuus määrittelee sen, saako apua vai ei. Terapiatakuu tarvitaan, jotta hoitoonpääsy olisi mahdollista kaikille taloudellisesta tilanteesta riippumatta.

Siksi pidän tärkeänä, että me tekisimme päätöksen Terapiatakuu-aloitteesta jo ennen joulua. Jos sosiaali- ja terveysvaliokunta mainion puheenjohtajansa johdolla ehdotti tämän käsittelemään, kuuntelemaan asiantuntijoita ja tekemään päätöksen, niin olisi hienoa, että ennen joulua eduskunta yksimielisesti tämän hyväksyisi, ja ministeri pääsisi sitten tätä asiaa viemään eteenpäin. Oli mainiota, että rahaakin on varattu. Silloin meillä olisi mah-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

dollisuus saada vielä ensi vuonna terapiatakuuta koskeva lainsäädäntö koko eduskunnan käsiteltäväksi.

Eduskuntaryhmämme on todellakin tehnyt yhteisen talousarvioaloitteen, jossa me esitämme terapiatakuun toteuttamiseen 35 miljoonaa euroa pysyvää rahoitusta. Sama esitys sisältyy myöskin meidän vaihtoehtobudjettiin, ja olemme siinä osoittaneet, että tuo raha on mahdollista löytää suoranaisesti tähän terapiatakuuseen — ettei sitä ajatella kaivettavan niistä rahoista, jotka on suunnattu sote-uudistukseen ja jotka todellakin ovat hyvin pieni summa, jos ajatellaan tuon mittavan uudistuksen tarpeita.

Minulla oli ilo olla puhumassa Helsingin yliopiston Tiedekulmassa viime helmikuussa, kun Terapiatakuu-kansalaisaloitekampanjan lähtölaukaus tapahtui. Oli ilo olla siellä mukana — Alviina Alametsä, Pia Hytönen, Mielenterveyspooli, monet aktiivit olivat siellä mukana, ja Touko Aalto oli vihreistä kanssani siellä puhumassa. Itse nostin puheessani esille huolen siitä, että mielenterveysongelmien kasvusta huolimatta yhä pienempi osuus kuntien rahoituksesta menee mielenterveyspalveluihin. Tämä on seikka, joka meillä on tiedossa. Tämä on Jyväskylässä tehty tutkimus. Ja tämä, jos joku, velvoittaa hallitusta nyt riipeästi toimimaan.

Jos ajatellaan, että vuonna 2000 mielenterveyspalvelujen osuus kuntien menoista oli tuommoinen 5,5 prosenttia mutta vuonna 2015 se oli jo lähempänä 4:ää prosenttia, niin tämä osoittaa sen, että kunnat eivät suuntaa näihin palveluihin riittävästi rahaa. Meillä ei ole siellä terveyskeskuksissa riittävästi mielenterveyden peruspalveluita, ja hoitoon ei pääse ja viiveet palveluihin ovat todella suuria. On aivan selvää, että tutkimustieto, arjen kokemus, ne viestit, mitä me saamme, ja pisteenä i:n päällä tämä aloite osoittavat, että terapiatakuu tarvitaan.

Arvoisa puhemies! Täällä on nostettu esiin nuoret ja nuoret aikuiset. Me tiedämme tutkimustiedon mukaan, että nuoruus on tyypillinen mielenterveyshäiriöiden alkamiskä. On arvioitu, että kolme neljästä elämänaikaisesta mielenterveyden häiriöstä alkaa ennen 25 vuoden ikää, ja siksi tarvitaan toimia nuorten auttamiseksi. Mutta me tarvitsemme mielen-terveystakuun ihan kaikenikäisille. Emme voi tässä unohtaa ikäihmisiä.

Lasten ja nuorten hyvä terveys on heidän oman elämänsä ja koko Suomen tulevaisuuden kannalta todella tärkeää, ja uskon, että terapiatakuu on tervetullut lukiolaisille ja ammatillisen koulutuksen oppilaille — olemme paljon puhuneet heidän jaksamisongelmistaan — ja korkeakouluopiskelijoille. Siksi, kun ministeri on paikalla, esitän suuren huolen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tulevaisuudesta. Terapiatakuu-uudistus koskisi myöskin kaikkia korkeakouluopiskelijoita. Edellinen hallitus teki upean päätöksen, joka oli pitkäaikainen tavoite, kokoomuksen pitkäaikainen tavoite, pitkäaikainen opiskelijajärjestöjen tavoite, se, että Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön palvelut koskisivat kaikkia korkeakouluopiskelijoita, ja näin päätettiin. Edellinen hallitus suuntasi siirtomäärärahan tähän uudistukseen, mutta nyt korkeakoulukenttä on muuttunut ja on tullut selväksi, että sieltä puuttuu rahaa noin 1,5 miljoonaa euroa, ja tämä puuttuu hallituksen budjetista. Kaikkein kipeimmin toivoisin, että hallitus osoittaisi riittävät määrärahat YTHS:n palveluiden turvaamiseen niin, että tuo uudistus voitaisiin toteuttaa, ja ettei ainakaan heikennettäisi niitä palveluita, joita tällä hetkellä korkeakouluopiskelijat saavat. [Puhemies koputtaa]

Eli kannatan lämpimästi aloitetta ja toivon, että voimme siitä yhdessä äänestää vielä ennen joulua. Terapiatakuuta tarvitaan.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

18.10 Noora Koponen vihr: Arvoisa rouva puhemies! Vaikka täällä on paljon meitä uusia vihreitä edustajia, niin tässä on nyt toinen uusi vihreä edustaja, jolla on terapia-alan koulutus. Eli ehkä tämä hieman huojentaa huolta siitä, että emme ymmärtäisi, mistä puhumme. [Ben Zyskowiczin välihuuto]

On tutkittu, että noin puolet saadun terapian vaikuttavuudesta johtuu ja tulee vuorovaikutuksesta, siis kohtaamisesta ja kuuntelemisesta. Tilanteessa, jossa mieli on rikki ja elämä tuntuu vaikealta, on kannattelevaa huomata, että joku haluaa sinun tulevan kuulluksi, joku haluaa ymmärtää juuri sinua ja auttaa sinua.

Mielen oireille ei ole olemassa yhtä ilmenemistapaa. Vielä nykyäänkin mielen oireita usein turhaan hävetään ja ne halutaan pitää piilossa. Somaattinen kipu on yksi tyypillisimmistä tavoista nostaa mielen oireilua pintaan. On surullista, että olkapään kipuun avun hakeminen koetaan helpommaksi kuin masennusoireisiin avun hakeminen. Voisiko syy olla tavassa, jolla mielenterveyttämme hoidetaan perusterveydenhuollossa vielä tänä päivänä? Aikataulupaineisella ja ylibuukatulla lääkäriä ei ole aikaa pysähtyä luomaan asiakkaan tarvitsemaa turvallista ympäristöä, jossa omat tuntemukset olisi luonteva jakaa.

Terapiatyötä tehneenä olen huomannut lukemattomia kertoja, että silloin kun vastaanotolla on aikaa ihmiselle ja mahdollisuutta antaa hänen tulla kuulluksi, hän haluaa usein kertoa mieltä painavia asioita. Joskus tämä tarve voi yllättää ihmisen itsensäkin, ja ihan yhtä usein vaikeiden asioiden ääneen sanominen on vienyt myös fyysisen kivun hoidon harppausaskelin eteenpäin. Tämä on esimerkki siitä, kuinka valtavia mahdollisuuksia tavalla tai toisella tuotetulla matalan kynnyksen psykoterapeuttisella tai psykososiaalisella kohtaamisella tässä maassa on, sillä, että ihminen on löytänyt yhden turvallisen, kuuntelevan henkilön.

Arvoisa rouva puhemies! Yli puolet suomalaisista kokee mielenterveyden häiriön josain vaiheessa elämäänsä. Se on todella iso määrä. Huolestuttavaa on, että vain puolet tästä potilasryhmästä saa tarvitsemaansa hoitoa. Se taas on todella pieni määrä. Mielenterveyden häiriöistä ei voi enää vaieta, ja on todella hyvä, että puhumme niistä tänään täällä. Niitä ei voi enää työntää syrjään odottamaan, että ne kasvavat korkoa päästäkseen erikoissairaanhoidon piiriin. Ja tähän tällä hallituksella on nyt vahva tahtotila. Mielenterveysstrategian luominen ja hoitotakuun tiukentaminen myös psyykkisissä terveysongelmissa ovat täsmäaskelia juuri tätä kohti.

Meillä on suuri joukko terveydenhuollon ammattilaisia ja lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä, jotka ovat valmiita kohtaamaan ja tulemaan vastaan ihmistä, jolla on mielenterveyden ongelmia, osajia, jotka voivat luoda turvallisen ympäristön, missä voi näyttää oman herkkyytensä ja taakkansa. Tekemällä näitä hyviä päätöksiä nyt täällä me voimme antaa heille sen mahdollisuuden, sen, että sinut halutaan nähdä ja sinut halutaan kuulla. [Ben Zyskowicz pyytää vastauspuheenvuoroa]

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Halutaanko käydä debattia? [Ben Zyskowicz: Ihan lyhyesti! — Eduskunnasta: Käytiin juuri debatti!] — Debatti on jo käyty, ja tässä on puhujia paljon ja meillä on rajallinen aika, joten mennään eteenpäin.

18.14 Saara Hyrkkö vihr: Arvoisa puhemies! Haluan vielä kerran todeta, että tämä aloite ja itse asiassa koko sen matka tänne eduskuntaan on niin tärkeää, että oikein hengästytään. Mielenterveyteen liittyy edelleen valtavan paljon ennakkoluuloja ja häpeää, ja tämä kansalaisaloite ja sen ympärillä toiminut kampanja ovat tuoneet mielenterveyden häiriöt ja

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

tarpeen oikea-aikaiselle, saavutettavalle ja matalan kynnyksen hoidolle yhteiskunnallisen keskustelun ytimeen. Kaikki kansalaisaloitteen puolesta työtä tehneet ja sitä tukeneet ovat auttaneet tekemään näkyväksi niitä räikeitä reikiä, joita hyvinvointivaltiomme mielenterveyspalveluissa on, ja lisänneet samalla ihmisten tietoisuutta ja rakentavaa suhtautumista mielen hyvinvointiin ja mielen pahoinvointiin liittyen. Siis ennen kaikkea iso kiitos aloitteen tekijöille ja kaikille sen allekirjoittajille.

Arvoisa puhemies! Yli puolet suomalaisista kokee jossain vaiheessa elämänsä mielen terveyden häiriön mutta vain puolet saa siihen tarvitsemaansa hoitoa. Opiskelijoilla yleisin lääkäriin hakeutumisen syy on mielenterveyteen liittyvät ongelmat. Kymmenkunta ihmistä jää työkyvyttömyyseläkkeelle masennuksen takia joka ikinen päivä. Jo aivan varhaisinkin tuen saatavuudessa on suuria puutteita, vaikka juuri se voisi ehkäistä monien kohdalla raskaampien palveluiden tarvetta. Syyskuussa julkaistun kouluterveyskyselyn mukaan lukion eka- ja tokaluokkalaisista lähes 40 prosenttia on ollut kuluneen vuoden aikana huolissaan omasta mielialastaan. Samasta ryhmästä lähes puolet olisi tarvinnut apua mielialaan liittyvissä asioissa mutta ei ole saanut sitä koulun aikuisilta tai palveluista. Koko Suomen luvut ovat huolestuttavia, mutta surullista kyllä ne sisältävät myös voimakasta vaihtelua eri alueiden välillä.

Arvoisa puhemies! Kaikki eivät ehkä tunne mielenterveyspalveluita kovin hyvin, eikä ihme. Sen verran monimutkaista niiden viidakossa on kulkea. Itse olen saanut silmäyksen järjestelmän mutkiin ja kuoppiin useammankin läheisen kautta ja lukuisten tarinoitaan jakaneiden ihmisten avulla. Tehdään ajatusleikki: Kuvitellaan, että jalkani murtuu. Murtuma on ensin pieni, enkä ehkä edes huomaa sitä. Lopulta läheisten kannustamana hakeudun lääkärin vastaanotolle. Lääkäri diagnosoi vaivan, määrää hoidon, leikkaus, kipsaus, kuntoutus. Kuvitellaan, että tästä alkaisi tempurata: leikkaavan kirurgin etsiminen ja kilpailutus, erilaisten kipsimallien loputtomalta tuntuva sovittelu erilaisine sivuvaikutuksineen. Näin ei onneksi tapahdu. Suomalainen terveydenhoitojärjestelmä tunnistaa murtuneen jalan, ja tyypillisesti hoitopolku on mutkaton. Apua saa nopeasti, murtunut jalka hoidetaan kuntoon, ja niin sen pitääkin mennä. Tilanne on toinen, jos jalan sijaan murtuuakin mieli. Sairastunut voi joutua kamppailemaan saadakseen apua ja odottamaan jonossa, että hoidon ovet ylipäättään avautuvat. Hankala tukiviidakko lannistaa, ja rahapula voi ajaa kokonaan pois hoidon ääreltä.

Arvoisa puhemies! On selvää, että meillä on käsissämme vakava asia. Mielenterveyden häiriöistä on tosiaan tullut uusi suomalainen kansantauti. Terapiatakuu-aloite on osaltaan murentanut mielenterveyteen liittyviä tabuja ja avannut keskustelua, jota täytyy käydä yhtä häpeilemättömästi ja samalla vakavuudella kuin mistä tahansa muustakin sairaudesta. Me tarvitsemme uuden suunnan mielenterveyteen liittyvien ongelmien ratkomiseen ja ennaltaehkäisyyn. Mielenterveyden edistämisestä on tehtävä arkipäivää kouluissa, päiväkodeissa, neuvolassa ja työpaikoilla. Tässä onnistuminen on paitsi inhimillistä myös välttämätöntä meidän yhteiskuntamme kestävyuden näkökulmasta.

Kuten aiemmin kerroin, kotikaupungissani Espoossa olemme saaneet erittäin rohkaisevia tuloksia oppilaitoksiin vietävästä mielenterveysosaamisesta. Kun tätä lyhytterapiatyypistä tukea tai muuta keskusteluapua on kouluyhteisössä saatavilla matalalla kynnyksellä, pystytään ongelmiin tarttumaan jo ennen kuin ne kasautuvat suuremmiksi, ja toisaalta ne, jotka tarvitsevat pitempiaikaista hoitosuhdetta, osataan ohjata eteenpäin ajoissa. Tällaista toimintaa tarvitsemme kaikkialle Suomeen.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Lasten, nuorten ja opiskelijoiden palveluiden korjaamisen lisäksi me tarvitsemme apua ja tukea mielenterveyden ongelmiin myös perheille, työikäisille, työttömille ja ikäihmisille. Ihan jokaisella on oltava oikeus mielenterveyteen. Tekeillä oleva mielenterveysstrategia oppilaitoksiin, arkiympäristöön viettävät mielenterveyden kevyemmän hoidon mallit ja muu hallituksen työ mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamiseksi viitoittavat tätä työtä.

Kysyin joitakin viikkoja sitten täällä kysymyksen, jonka haluaisin esittää vielä uudemman kerran: mistä tunnistaa mielenterveyskuntoutujan? Vastaus on tietenkin: ei välttämättä mistään. Masennus ei näy naamasta — kenen tahansa mieli voi murtua. Silti joskus saatetaan unohtua, että mielenterveysongelmat koskettavat jokaista suomalaista tavalla tai toisella. Tämä asia on saatava kuntoon. Se on taloudellisesti järkevää, mutta ennen kaikkea se on oikein. Meillä on käsissämme tässä iso urakka, johon toivottavasti voimme tarttua yhdessä yli puoluerajojen. Puolueiden välinen rieksuminen ei tosiaan tee tälle asialle kunniaa. Riekkutaan mieluummin niistä asioista, joista olemme oikeasti eri mieltä — uskon, että sellaisiakin löytyy. — Kiitos.

18.20 Hanna-Leena Mattila kesk: Arvoisa puhemies! Kansalaisaloite terapiatakuusta ja sen sisältämä velvoite päästä suoraan terveyskeskusläheteellä terapiaan kumpuaa tarpeesta ja hädästä. 24 kansalaisjärjestöä on pukenut sanoiksi tarpeen, jonka allekirjoittavat tuhanne suomalaiset.

Aloitteessa ehdotetaan, että mielenterveyslakiin lisättäisiin pykälä, joka mahdollistaisi terapiaan pääsyn terveyskeskuskäynnin yhteydessä todetulla tarpeella sen sijaan, että nykykäytäntö edellyttää erikseen erikoislääkärin lausunnon terapian tarpeesta. Niin ikään psykoterapian tai muun vaivaan liittyvän hoidon pitäisi alkaa neljän viikon sisällä terveyskeskuskäynnistä.

Keskustan edustajana olen tyytyväinen, että hallituksella on käynnissä laaja joukko toimenpiteitä, joilla jo vastataan Terapiatakuu-kansalaisaloitteen tavoitteisiin. Perusterveydenhuollon hoitotakuu koskee sekä fyysisiä että psyykkisiä terveysongelmia erottamatta mielenterveyttä perusterveydenhuollon kokonaisuudesta. Seitsemän päivän hoitotakuun käyttöönottoon liittyvä lainsäädäntövalmistelu on parhaillaan käynnissä.

Myös kansallista mielenterveysstrategiaa valmistellaan parhaillaan. Sen lausuntokierros päättyi lokakuun lopussa. Strategian yhtenä keskeisenä tavoitteena on hoitoonpääsyn nopeuttaminen ja palvelujen oikea-aikaisuus ja laatu.

Arvoisa puhemies! Uskon, että terapiatakuun vaatiminen kumpuaa hädästä ja tunteesta, ettei mielenterveyden järkkyyssä ihminen saa niin nopeasti apua kuin tarve olisi. Mielenterveysongelmat ovat kasvaneet yhteiskunnassamme niin aikuisten kuin lasten ja nuorten keskuudessa. Järjestelmämme ei ole pystynyt vastaamaan kasvaneeseen hoidon tarpeeseen. Mielenterveysalan ammattilaisista on pulaa kaikilla hoidon tasoilla.

Kansallista mielenterveysstrategiaa työstettäessä on hyvä paneutua myös ongelmaan, miten saadaan riittävästi ammattilaisia perheneuvoloihin, kouluihin, terveyskeskuksiin ja yliopistosairaaloihin. On selvää, että koulutuspaikkoja on lisättävä. Olen tyytyväinen, että Oulun yliopistossa avautuu psykologikoulutus, mikä tulee toivottavasti helpottamaan Pohjois-Suomen psykologipulaa.

Mielenterveystyö vaatii työntekijöiltään paljon. Liiallinen työtaakka, kuten koulukuraattoreilla ja koulupsykologeilla on tavallista, uuvuttaa alan ammattilaiset. He eivät pysty paneutumaan asiakkaana olevan lapsen tai nuoren asioihin niin hyvin kuin haluaisivat, kos-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

ka asiakasmäärä voi olla tosi suuri. Jotta ammattilaiset saadaan pysymään työssään ja jotta he voisivat paneutua työhönsä tarvittavalla tarkkuudella, ei asiakasmäärä saa olla kohtuuton, kuten se nykyään pääsääntöisesti on.

Arvoisa puhemies! Näin lopuksi kysyisinkin ministeri Kiurulta: millä keinoilla saadaan riittävä määrä mielenterveysalan ammattilaisia kaikille hoidon tasoille?

18.23 Jari Koskela ps: Arvoisa puhemies! Kun eräältä entiseltä ministeriltä joitakin vuosia sitten A-studiossa kysyttiin, mikä häntä eniten huolestuttaa, hän vastasi, että häntä huolestuttaa eniten elämässä se, jos mieli lähtee viemään.

Tämä kansalaisaloite on tärkeä ja ajankohtaisempi kuin koskaan juuri tänään. Tutkimusten mukaan me olemme maailman onnellisin kansa. Samaan aikaan meillä on OECD-maista eniten mielenterveyshäiriöitä. Paineet ovat kasvaneet yhteiskunnassamme, niin kouluissa kuin työelämässäkkin. Suomalaisten fyysinen terveys on parantunut viime vuosina, ja työkyvyttömyyseläkkeet ovat vähentyneet. Samanaikaisesti kuitenkin puolet työkyvyttömyyseläkkeistä on mielenterveysperusteisia. Joka viides suomalainen kokee vuoden aikana mielenterveyshäiriötä, joka viides sairastuu elämänsä aikana masennukseen, ja joka toinen suomalainen kokee jossakin elämänsä vaiheessa mielenterveyden häiriön.

Arvoisa puhemies! On erittäin huolestuttavaa, että joka neljäs lapsi elää perheessä, jossa vanhemmalla on tai on ollut mielenterveys- tai päihdeongelma. Mielenterveyshäiriöt muodostavat 70 prosenttia lasten ja nuorten tautitaakasta. Mielenterveyden häiriöistä 50 prosenttia alkaa ennen 14:ää ikävuotta. Kynnys hakea apua on kyllä madaltunut, mutta moniongelmaisuus on lisääntynyt. Lapsien lapsuudenkokemukset vaikuttavat heissä koko loppuelämän. Tuoreimpien väestötutkimusten mukaan vuoden sisällä on masennushäiriöjakson sairastanut 7 prosenttia naisista ja 4 prosenttia miehistä. Erityisesti miesten lähes puolta pienempi määrä antaa aiheita pohdintaan: Naisilla on useasti tuki- ja turvaverkkoa enemmän ympärillään, ja he hakeutuvat helpommin hoitoon. Miehiin ehkä stereotyyppisestikin kohdistuu vielä tänään sosiaalisesti ja kulttuurisesti erilaisia odotuksia kuin naisiin. Miesten pitäisi olla kestäviä, menestyjiä ja ehkä haavoittumattomiakin.

Itse olen saanut tutkia jätettyjen miesten avioeroja, ja siitä materiaalista kävi hyvin selvälle, että kriisitilanteissa tutkittavani eivät halunneet tai löytäneet apua tässä elämän vaikeassa kriisissä, käännekohdassa. Erään tanskalaisen tutkimuksen mukaan kaikkein syrjäytynein väestöryhmä oli yli nelikymppiset eronneet miehet. Syrjäytyä-sana tulee meille suomeen ruotsin utslagen-sanasta, mikä tarkoittaa uloslyötyä, ulosheitettyä. Näillä kriisin käyneillä ihmisillä on kasvava tarve mielenterveyspalveluihin. Avioerokriisin läpikäyneiden miesten itsemurhat ovat kaksinkertaiset suhteessa normaalielämäntilanteessa eläviin, ja avun kynnystä juuri miesten kohdalla pitäisi saada merkittävästi madallettua.

On hyvä, että mielenterveystietoisuus on kasvanut. Lasten kohdalla varhainen puuttuminen ja kotiin tehtävän työn merkitys on suuri. Näin kyetään varhaisessa vaiheessa tunnistamaan merkit ja ottamaan tilanne hallintaan. Maahamme tarvitaankin lisää matalan kynnyksen palveluita, kuten palvelukeskuksia, nuorisoasemia ja monitoimiaista päivystystä — ikäihmisten kohdalla myöskin monitoimiaisista päiväkeskukset vähentävät turvattomuutta ja yksinäisyyttä. Pääpainon pitää olla kohti ehkäisevää mielenterveystyötä, ja sen on oltava myöskin keskeinen päämäärä.

Vielä ehkäisevä työ ei valitettavasti toimi toivotulla tavalla ja eri tahojen osaajat eivät ole riittävästi koordinoitusti löytäneet toisiaan. Porrastettu mielenterveyspalvelujärjestelmä, joka perustuu perustasolla matalan kynnyksen palveluihin, on kustannusvaikuttavam-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

pi kuin erikoissairaanhoitolähtöinen järjestelmä. On laskettu, että yhden syrjäytyneen saaminen takaisin työelämään tuo 2 miljoonan säästöt yhteiskunnalle.

Arvoisa puhemies! Kriisitilanne voi tulla meidän jokaisen kohdalla vastaan jossakin kohtaa elämää. Se voi olla loppuunpalaminen, läheisen kuolema, avioero, konkurssi tai muuta yhtä dramaattista. Tällaisissa tilanteissa nyt esillä olevan hoitotakuun merkitys kasvaa vielä entisestään. Kun mieli järkkyy, silloin ei ole aikaa odottaa viikkoja tai kuukausia. Apua pitää saada mieluiten heti.

Psykoterapiatakuun kustannus olisi toteuttamistavasta riippuen 35 miljoona — mitä täälläkin on tänään puhuttu monessa yhteydessä — ja on arvioitu, että varhainen puuttuminen ja psykoterapian aloittaminen siirtäisi 7 500 henkilöä etuisuuksien piiristä työelämään. Tämä tuottaisi silloin noin 340 miljoonan vuosittaiset säästöt. Elikkä terapiatakuuseen panostettu euro toisi sen yhteiskunnalle kymmenkertaisesti takaisin. Samalla saataisiin uutta tarpeellista työvoimaa.

Suomen uuden hallituksen tavoitteena on 4,8 prosentin työttömyysaste, ja tällä hetkellä se on yli 6 prosenttia. Panostamalla mielenterveyden edistämiseen saadaan työelämään uusia työtä tekeviä käsiä. Eikä vain niitä — kerrannaisvaikutus tulee olemaan moninkertainen ensisijaisesti henkilöiden elämänlaadun paranemisen avulla. — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Annan yhden puheenvuoron vielä, siten ministeri vastaa, ja sitten keskeytetään tämä keskustelu, ja jatketaan myöhemmin.

18.29 Kim Berg sd: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssämme on nyt erittäin tärkeä aloite, ja haluan myös omalta osaltani kiittää aloitteen tekijöitä ja allekirjoittajia. Kansalaisaloitteella pyritään takaamaan varhaisen psykoterapeuttisen hoidon saatavuus. Tällä hetkellä tarvittavaan psykoterapiaan pääsy monesti viivästyy, jolloin myös mielenterveyden ongelmat saattavat vaikeutua. Terapiatakuussa on sama perusajatus kuin hallitusohjelmaan kirjauksissa, joiden mukaan painopiste tulee siirtää erityispalveluista peruspalveluihin ja parantaa varhaisen tuen saatavuutta. Kannatan lämpimästi ajatusta siitä, että ihminen saa tarpeenmukaista palvelua nykyistä merkittävästi nopeammin. Mielenterveyden ongelmiin tulee tarttua nopeasti ja oikeilla keinoilla.

Hallitus on sitoutunut hoitotakuun parantamiseen. Hoitotakuuta perusterveydenhuollossa tullaan tiukentamaan niin, että kiireettömässä tapauksessa hoitoon pääsee viikon sisällä hoidon tarpeen arvioinnista. Hoitotakuu koskee sekä fyysisiä että mielenterveysongelmia. Tämä hoitotakuun takaavan lainsäädännön valmistelu on tällä hetkellä käynnissä.

Mielenterveyden ongelmissa tarvittavan hoidon arviointi tulee tehdä osana hoidon suunnittelua. Mahdollisen lääkehoidon lisäksi terapian tarve ja tarve erikoissairaanhoidon palveluihin tulee arvioida, samoin asiakkaan tarve sairauslomaan. Arvio tulisi tehdä potilasta hoitavan julkisen perusterveydenhuollon lääkärin toimesta jo ensi käynnin yhteydessä. Tämä voi olla lääkäri esimerkiksi terveyskeskuksen vastaanotolla, kotisairaanhoidossa, kouluterveydenhuollossa, neuvolassa tai perhekeskuksessa.

On tärkeää, että ihmisen ensimmäiseen yhteydenottoon vastataan asiakas- ja potilaslähtöisesti ja tehokkaasti. Tämä myös sitouttaa ihmisen paremmin hoitoon. Etenkin mielenterveyden ongelmissa tämä on olennaisen tärkeää. Nopea hoito perustasolla tarkoittaa monesti myös sitä, ettei tarvetta erikoislääkäritasoiseen hoitoon pääse syntymään. Satsaamalla perustasoon vältetään vaivojen pitkittymistä, mikä tarkoittaa merkittävää helpotusta sekä inhimillisestä että taloudellisesta näkökulmasta.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Arvoisa rouva puhemies! Kansallisen mielenterveysstrategian valmistelu on käynnissä. Myös sen yhtenä keskeisenä tavoitteena on hoitoonpääsyn nopeuttaminen sekä palvelujen oikea-aikaisuus ja laatu. Strategiaa tullaan toteuttamaan osana tulevaisuuden sote-keskuskokonaisuutta, ja sen toimeenpanoon kuuluu myös psykososiaalisten menetelmien saataavuus perustason palveluissa.

Etenkin nuorilla on aikaisempaa enemmän psyykkistä kuormitusta. Samoin juuri nuorten ohjautuminen erikoissairaanhoidon mielenterveysongelmien vuoksi on lisääntynyt. Tästä syystä on tärkeää, kuten ministeri Kiuru on jo puheenvuorossaan kertonut, että nyt ensimmäisenä toimenä valmistellaan aiempaa matalamman kynnyksen mielenterveysapua juuri tässä kohderyhmässä. Tarkoituksena on tuoda ja vakiinnuttaa koulu- ja oppilaitosympäristöön yleisimpien mielenterveyshäiriöiden lyhyitä varhaisinterventioita. Osana tätä palvelumallia myös nopeasti, tiiviisti ja matalalla kynnyksellä tarjottava lyhytterapiajakso tuo tehokkaan tuen lieviin mielenterveysongelmiin. Tämä on tärkeä ensimmäinen askel aiempaa parempaan ja aiempaa tehokkaampaan mielenterveysongelmien hoitoon. On myös olennaista, että myöhemmin palveluja laajennetaan koskemaan muita ikäryhmiä.

Arvoisa rouva puhemies! Pidän tärkeänä sitä, että jatkossa psykososiaalista osaamista tuodaan aivan uudella tavalla perustasolle. Se edellyttää myös osaajien koulutusta ja moniammatillista yhteistyötä. Terapiatalku-aloitteen mukaisen takuun piiriin kuuluvissa tavoitteellisissa terapioissa on monia vaikuttavia eri viitekehyksiin nojaavia lyhyitä psykoterapiamuotoja ja psykososiaalisia hoitomuotoja. Osa on psykoterapeuttien tuottamaa psykoterapiaa, mutta osa on muita vaikuttavia lyhytinterventioita. Jotta mielenterveyden ongelmiin saadaan juuri oikea ja oikea-aikainen hoito, onkin keskeistä lisätä mielenterveyden osaamista koko terveydenhuollon sektorilla mukaan lukien koulujen ja oppilaitosten oppilashuolto ja esimerkiksi työterveyshuolto. Se edellyttää koulutusta ja täydennyskoulutusta ja sen resursointia.

Aivan lopuksi: Vaikka hallitus ei ole esittänyt terapiatalkuuta siinä mielessä kuin se tässä aloitteessa esitetään pykälämuutoksena, kuitenkin tämä aloite on nostanut mielenterveyskysymykset myös hoitotakuun valmistelun keskiöön. Se, että mielenterveyden hoitamista pidettäisiin vähintään yhtä tärkeänä kuin somaattisten sairauksien hoitoa, ei ole aina mikään itsestäänselvyys. Myös siitä syystä pidän tätä kansalaisaloitetta erittäin tärkeänä avauksena ja odotan rakentavaa valiokuntakäsittelyä.

Ensimmäinen varapuhemies Tuula Haatainen: Sitten ministeri Kiuru, vastauspuheenvuoro 5 minuuttia.

18.35 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin on hyvä todeta heti alkuun, että jos loukkaan polveni, palvelujärjestelmä osaa hoitaa varmasti minut perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon kautta tarvittaessa leikkauspöydälle asti. Minut kuntoutetaan, ja kohta kävely sujuu taas ilman keppejä. Tästähän te olette nähneet jopa elävää todistusaineistoa. On kuitenkin sanottava, että tätä samaa ei ole pystytty tarjoamaan kaikille suomalaisille, jotka kärsivät muista vaivoista — ei samankaltaisista kuin äskeinen esimerkki, vaan esimerkiksi mielen vaivoista. Ja nyt meidän on vakavoiduttava täällä eduskunnassa huomaamaan, että ei tämä mikään uusi asia ole. Kansalaisaloite kertoo kansalaisten väsymisestä siihen, ettei näitä asioita ole saatu kuntoon, ja sen takia meidän on tehtävä toisin kuin ennen.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Täällä edustaja Laiho jo viittasi siihen PALKOn tekemä linjaukseen, että psykoterapiat ja psykososiaaliset hoito- ja kuntoutusmenetelmät kuuluvat palveluvalikoimaan tässä maassa, siis terveydenhuollon palveluvalikoimaan. Mutta tämä päätös on, hei, vuodelta 2018. Samaan aikaan on sanottava, että lapsen oikeuksien komitea on todennut, että meidän on saatava nämä asiat kuntoon ja lasten ja nuorten on päästävä hoitoon. Sekin uusin päätös, uusin huomautus, taitaa olla vuodelta 2017. [Paula Risikon välihuuto] Joten nimenomaan meidän on nyt tehtävä yhdessä eduskunnassa töitä, jotta nämä asiat saadaan kuntoon. [Sari Sarkomaa: Hallituksen tehtävä on tuoda esityksiä!]

Arvoisa puhemies! Niin kuin totesin, me ennakoimme sitä, että tämä kansalaisaloite saapuu eduskunnan käsittelyyn, mikä nyt tänään tapahtuu. Kesäkuussa ja sitä aikaisemmin jo silloin kun hallitusohjelmaneuvoittelut käynnistyivät keväällä, tultiin siihen johtopäätöksen, että on järkevää ennakoida, että myöskin tämä aloite tullaan käsittelemään eduskunnassa. Silloin linja oli se, että kaikki vaivat, mitä ihmisellä on, pitäisi hoitaa heti — ei myöhään vaan heti — ja silloin hoitotakuussa on kysymys siitä, että päästään lääkäriin tai muulle sellaiselle ammattilaiselle, josta lähtee heti tuo hoitoprosessi käyntiin.

Mutta enää meillä ei riitä, että pääsee kerran lääkäriin tai jollekin muulle ammattilaiselle, vaan meidän täytyy myöskin antaa ihmisille mahdollisuus tulla hoidetuksi. Meidän perinteisessä kuvassa me käymme vain keskustelua siitä, milloin pääsee ensimmäisen kerran lääkäriin tai ensimmäisen kerran kohtaa vaikka terapeutin. [Sari Sarkomaa: Nyt puhuttiin terapiatakuusta eikä hoitotakuusta!] Nyt meidän täytyy myöskin ajatella, että se hoitotakuu sisältää myöskin sen, että ihminen tulee hoidetuksi. Tässä järjestelmässä se, että erikoissairaanhoidon osalta lasten ja nuorten hoito on painunut näin erikoissairaanhoidonnotteiseksi, kertoo siitä, että saatavuus on venynyt, ihmiset eivät ole päässeet ajoissa hoitoon, hoitokerrat ovat olleet hyvin vähäisiä ja lopulta sitten erikoissairaanhoido on ottanut kopin. Sitä kautta on kysymys viime kädessä koko tämän palvelujärjestelmän hoitoketjujen kuntoon laittamisesta. Niin kuin totesin, olemme alkaneet tähän työhön, koska eduskunta myös kaipaa konkreettisia vastauksia siihen, millä tavalla tehdään.

Edustaja Berg tässä lopussa kysyi omassa puheenvuorossaan erityisesti siitä, millä tavalla nuorten asia tulee laitettua kuntoon ja mitä sitten sen jälkeen, ja kuten sanoitinkin, sitten on varmasti muiden ryhmien vuoro. Ajatus on se, että hyvin nopeasti tuotaisiin nuorten perustason palveluihin sellaisia yleisimpien mielenterveyshäiriöiden lyhyitä varhaisinterventioita, joilla saataisiin nopeaa hoidon vaikuttavuutta aikaan.

Missä nuoret tässä järjestelmässämme ovat? He ovat kouluissa. Siksi perusterveydenhuollon pitää madaltaa entisestään kynnystä ja hoito on aloitettava nimenomaan kouluissa. Tämä on iso kysymys suomalaiselle yhteiskunnalle, koska meillä lain tasolla ei tunnisteta sitä, että peruskoulussa lapsia ja nuoria hoidettaisiin. Siellä tehdään ennaltaehkäisyä, joka sekin on tärkeää, mutta tämä hoitotyö on myös aloitettava siellä. Ei kannata raahata näitä lapsia ja nuoria terveyskeskukseen, siis tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksiin, vaan ulotetaan sosiaali- ja terveyskeskusten hoito sinne matalan kynnyksen eli terveydenhoitajan napin painalluksesta lähtevään hoitoketjuun, joka sitten kantaa, jos nämä ongelmat osoittautuvat lievistä tai keskivaikeista vaikeammiksi, jolloin sitten päädytään aina sinne erikoissairaanhoidon asti. Tämä hoitoketju on laitettava kuntoon. Meillä ei ole tämäntyyppistä toimintaa riittävästi, vaan vain joillakin paikkakunnilla. Nostin täällä esimerkiksi koikeilut, mitä on ollut Espoossa ja Turussa. Tätä kautta me tarvitsemme myöskin erikoissairaanhoidon apua tämän koko prosessin laatimiseen koko Suomessa kattavasti. Siksi, niin kuin totesin, olen pyytänyt ervojen apua. Erityisen vaativien tehtävien alueet tänä päivänä

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

vastaavat siitä, miten mielenterveysongelmat tässä maassa hoidetaan. [Puhemies koputtaa] Siksi me tulemme nyt tekemään suunnitelman, jossa nimenomaan näin tullaan tekemään.

Haluan nopeasti vielä sanoa, arvoisa puhemies, tähän loppuun, että tästä rahasta unohdin vielä kertoa: Meillä on siis 60 miljoonaa itsessään tähän mielenterveysstrategian toteuttamiseen. Lisäksi meillä on hoitoonpääsyn vahvistamiseen 70 miljoonaa ensi vuodelle ja sitä seuraaville kahdelle vuodelle, jos saan sen läpi. [Sari Sarkomaa: Entäs YTHS:n rahoitus?] Mutta sen lisäksi unohdin sanoa, että meillä on myös lasten ja nuorten palveluiden vahvistamiseen oma summansa, joka on 10 miljoonaa ensi vuonna. Nyt ei ole kysymys siitä niinkään, riittävätkö nämä eurot, vaan siitä, onko täällä toimintakykyä tehdä nämä hoitolinjat kuntoon. Olen myöskin kysynyt apua kansalaisjärjestöiltä, jotka ovat tämän terapiatakuun allekirjoittaneet ja saaneet aikaan yhteiskunnassa. Olen pyöreätä pöytää pitänyt siitä, näyttäisivätkö nämä toimet riittävilta, ja olen saanut paljon myöskin hyvää asiantuntemusta näiltä tahoilta siihen, millä tavalla näissä asioissa jatkossa meneteltäisiin.

Siis kannatan aloitetta, hallitus kannattaa sitä, ja tulemme mahdollisimman nopeasti tuomaan myöskin julki sen kaiken, mitä aiomme tehdä. Seuraavaksi on sitten aikuisten ja alle 12-vuotiaitten lasten vuoro. [Sari Sarkomaa: Saiskos vielä vastauksen YTHS:n rahoitukseen?]

Förste vice talman Tuula Haatainen: Vi har nu använt den tid som på förslag av talmanskonferensen reserverats för detta ärende, 1,5 timmar. Debatten och behandlingen av ärendet avbryts. Behandlingen av ärendet fortsätter under detta plenum efter att de övriga ärendena på dagordningen blivit behandlade.

Riksdagen avbröt debatten klockan 18.42.

Riksdagen fortsatte debatten klockan 20.15.

Andre vice talman Juho Eerola: Nu fortsätter behandlingen av ärende 3 på dagordningen som avbröts tidigare under detta plenum.

20.16 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Eilen vietettiin lapsen oikeuksien päivää, koko viikko on Lapsen oikeuksien viikko ja vietämme tällä viikolla myöskin Mielenterveysviikkoa, eli on erittäin hyvä viikko keskustella tästä kansalaisaloitteesta täällä eduskunnassa. Lapsen oikeuksien päivän ja viikon tarkoituksena on tuoda esille lapsen oikeuksien sopimusta ja herättää keskustelua lasten hyvinvointiin liittyvistä asioista. Haluan ankin tässä ottaa kantaa erityisesti lasten mielenterveyspalvelujen puolesta, vaikka asiahan kyllä koskee kaiken ikäisiä.

Monessa puheenvuorossa täällä on tuotu tämän päivän aikana esille, että yli puolet suomalaisista kokee jossain vaiheessa elämäänsä mielenterveyden häiriön mutta vain puolet mielenterveyden häiriötä sairastavista tai potevista saa tarvitsemaansa hoitoa. Erityisen huolissani olen lapsista ja nuorista. Apua tarvitsevaa lasta ei voi jättää odottamaan parempia aikoja, sillä kysymys on koko hänen tulevaisuudestaan. Kun lapsen mieli järkkyy, on avun oltava mahdollisimman lähellä ja matalan kynnyksen takana. Tällöin niin lapsen kuin

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

myös vanhempien ja koko perheen on voitava luottaa siihen, että palvelut ja tuki ovat saatavilla asuinpaikasta tai varallisuudesta riippumatta.

Vaikka suurin osa suomalaisista lapsista ja nuorista voi hyvin, olemme muun muassa tarkastusvaliokunnassa tämän syksyn aikana kuulleet aika surullisia tietoja siitä, etteivät lasten oikeudet Suomessa toteudu kaikkien lasten kohdalla, ja tämä näkyy muun muassa palvelujen puutteena ja nuorten syrjäytymisenä. Tai parempi olisi varmaan sanoa, että lapset ja nuoret jätetään ulkopuolisiksi, sillä en usko, että kukaan nuori haluaa syrjäytyä.

Muutos on aloitettava perusasioista. Eilen juttelin yläkoululaisen Erikan ja lukiolaisen Iidan kanssa, ja he kertoivat, että alakouluissa on aina oma opettaja, joka tuntee oppilaat ja jonka kanssa on helppo mennä juttelemaan milloin mistäkin asiasta, mutta yläkoulussa tilanne muuttuu eikä omaa opettajaa enää ole, ja lukiossa opiskelijat joutuvat selviytymään vieläkin itsenäisemmin ja jopa yksin. Molemmat tytöt korostivat, että myös yläkoulussa ja lukiossa olisi tärkeää olla pysyvämpi suhde edes johonkin aikuiseen, jolta olisi turvallista hakea ja pyytää apua silloin kun sitä tarvitsee. Toin tämän keskustelun tänne tiedoksi sen takia, että nuorten auttamiseksi ja tukemiseksi tarvitaan siis myös koulukulttuuriin muutoksia ja siellä arkipäivän elämässä miettimistä, miten lasten ja nuorten kanssa toimitaan.

Arvoisa puhemies! Olemme kyllä epäonnistuneet monella tavalla Suomessa lasten ja nuorten varhaisen tuen toteutuksessa, ja tämä näkyy muun muassa huostaanottojen lisääntymisenä. Tilanne on heikentynyt usean vuoden ajan, eli tämä ei ole mikään uusi asia. Kodin ulkopuolella oli vuoden 2018 aikana sijoitettuna kaikkiaan 18 544 lasta ja nuorta, ja lukumäärä kasvoi 2,6 prosenttia edellisestä vuodesta. Puolet suomalaisista asuu kunnissa, joissa lastensuojelun toimenpiteitä joudutaan tekemään siksi, ettei mielenterveyspalveluita ole. Nuorten mielenterveyspalvelujen ja päihdepalvelujen painopistettä on saatava nopeasti siirrettyä ehkäisevään toimintaan ja peruspalveluihin. Suurin ongelma palveluissa on se, että apua tarvitsevasta nuoresta ei oteta riittävän hyvissä ajoin koppia. Usein on kysymys resursseista, mutta kyllä myös rohkeudesta ja herkkyydestä puuttua, ja lisäksi tämä tukiviidakko on kovin sirpaleinen ja hajallaan.

Myös erityislasten tilanne on vaikeutunut monin paikoin. Esimerkiksi ADHD, kehitysvammaisuus, autismi, Asperger ja vastaavat tilanteet tuovat perheeseen huolta ja uupumista. Lapsille ja nuorille sekä heidän perheilleen kohdennettuja palveluita myöntävät monet eri tahot: vammaispalvelut, psykiatria, neurologia ja lastensuojelu. Saamieni viestien perusteella voi todeta, etteivät perheet saa riittävää apua resurssipulan takia tai jostain muusta syystä, mutta heille kerrotaan, että ”nyt ei ole mahdollista antaa apua, että laitetaan lapsi tai nuori jonottamaan”, ja se jonotus saattaa kestää joskus todella kauan, jopa useamman kuukauden. Näin minulle ovat vanhemmat kertoneet.

Hoidon ja avun pitäisi olla lapsen ja nuoren kannalta yksilöllistä ja oikea-aikaista. Huomio ja tarmo tulee keskittää lapsen toipumisen ja kuntoutumisen edistämiseen, ei eri viranomaistahojen toimialueiden selvittämiseen niin kuin tällä hetkellä tuntuu olevan — vastuuta on kenenkään vaikea ottaa. Niin kodin, koulun kuin sote-palveluiden tulee puhalttaa yhteen hiileen ja luoda yhdessä parhaat mahdolliset edellytykset toipumiselle. Tähän tarvitaan paitsi riittäviä resursseja myös uutta yhdessä toimimisen tapaa. Näin voidaan ehkäistä vanhempien uupumista ja oireiden lisääntymistä ja tilanteen pahenemista. Apua tarvitsevaa lasta ei voi jättää odottamaan. On myös kohtuutonta pompotella lapsia ja nuoria ja heidän perheitään paikasta toiseen. Nykyinen systeemi tuntuu pompottelun johdosta joskus jopa käännäyttävän apua tarvitsevia pois palvelujen parista. Palvelujen riittävät resurssit on turvattava, koko perhe on kohdattava kokonaisuutena, ja tuki on osattava suunnata per-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

heen ja lähi-ihmisten jaksamiseen. Ajoissa saatu tuki ja rinnalla kulkeminen ovat parhaita keinoja auttaa.

Arvoisa puhemies! Tämä kansalaisaloite on erittäin tärkeä, koska siinä on otettu esille yhteiskunnassamme oleva vakava epäkohta, joka on siis päässyt pahenemaan usean vuoden ajan. Nykyinen hallitus on sitoutunut mielenterveyden parantamiseen. Hallituksella on useita toimenpiteitä, joilla vastataan tämän kansalaisaloitteen tavoitteisiin.

Mielenterveysstrategia uusitaan ja strategian tarkoituksena on hoitoonpääsyn nopeuttaminen sekä palvelujen oikea-aikaisuus ja laatu.

Hoitotakuuta perusterveydenhuollossa ollaan myös tiukentamassa. Seitsemän päivän hoitotakuun käyttöönottoon liittyvän lainsäädännön valmistelu on jo käynnissä, ja hoitotakuun piiriin kuuluvat myös mielenterveyspalvelut.

Matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalvelut ovat myös osa lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelmaa. Tavoitteena on varhainen puuttuminen ja tuki, ja keskeistä on myös integroida eri tahojen työ. Tämä on erittäin tärkeä tavoite. Nuorten auttamiseksi on perustasolle tarkoitus tuoda ja vakiinnuttaa yleisimpien mielenterveyshäiriöiden lyhyitä varhaisinterventioita eli nopeasti, tiiviisti ja matalalla kynnyksellä tarjottavia lyhytterapiajaksoja. Mallin valmistelu on käynnissä, ja tarkoitus on, että toimeenpano ja siihen liittyvä koulutus voidaan suunnitella ja toteuttaa paikallisesti sovitulla tavalla. Nämä varhaisinterventiot eivät kuitenkaan ratkaise kaikkia ongelmia, vaan jatkossakin tarvitaan vankkaa ennalta ehkäisevää työtä sekä myös erikoissairaanhoitoa vakavimmille mielenterveyden haasteille ja ongelmille. — Kiitos.

20.23 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Tässä tänään käydyssä arvokkaassa ja tärkeässä keskustelussa mielenterveyspalveluista on tullut esille se tosiasia, että se voin olla minä tai se voi olla kuka tahansa meistä. Kuka tahansa mielenterveyden ongelmista kärsiikään, on tärkeää, että hän saa siihen riittävän, laadukkaan ja sujuvan hoidon.

Mielenterveysongelmista ja erityisesti nuorten mielenterveysongelmista on viime aikoina puhuttu varsin laajasti muun muassa maamme mediassa. Yhdestä uutisesta erityisesti iloitsin: Yle kertoi, että nuoret miehet hakevat nykyään helpommin apua mielenterveysongelmiinsa. Ylen mukaan tätä hyvää kehitystä on tukenut muun muassa se, että monet julkiset ovat kertoneet mielenterveysongelmistaan.

Tarvitsemme avoimuutta ja rohkeutta, jotta kykenemme puhumaan tästä tärkeästä ja hyvin laajasti suomalaisia koskettavasta aiheesta, mutta on ollut myös aivan liian paljon ikäviä uutisia ja tietoja nuorten tilanteesta. Äskettäin Yle kertoi tekemästään kyselystä, jossa eräs henkilö kertoi, että hän oli sairastunut paniikkihäiriöön 14-vuotiaana. Hän toteaa: ”Kouluterveydenhoitaja ohjasi minut lääkärille, ja lääkäri vain kysyi, haluanko lääkityksen. En halunnut. Mitään keskusteluapua en saanut.”

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan nuorten mielenterveyspalveluiden kysyntä on kasvanut räjähdysmäisesti 2010-luvulla. Moni tarvitsisi terapiaa tai muuta keskusteluapua.

Tämä kansalaisaloite terapiatakuusta on jo tehnyt meille hyvää, sillä se on osaltaan herättänyt laajaa keskustelua hoitoonpääsyn kynnyksistä ja esteistä. Meille keskustassa oli erittäin tärkeää, että hallitus sitoutui hallitusohjelmassaan parantamaan hoitoonpääsyä myös mielenterveyden ongelmissa. Olemme kuulleet tässä keskustelussa jo siitä, miten seitsemän päivän hoitotakuu koskee myöskin mielenterveyden ongelmia. Se, että hoitoon pääsee nopeasti, on aivan erittäin olennaista, sillä kun ongelmat pitkittyvät, ne monesti

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

myöskin mutkistuvat, ja nopealla hoitoonpääsillä me voimme ehkäistä ongelmien pahenemista.

Myös kansallista mielenterveysstrategiaa valmistellaan, ja sen lausuntokierros päättyi vastikään. Strategian yhtenä keskeisenä tavoitteena on hoitoonpääsyn nopeuttaminen ja palveluiden oikea-aikaisuus ja laatu. Mielestäni Terapiatakuu-kansalaisaloitteen tavoite on erittäin hyvä ja kannatettava, sillä tavoite on juuri parantaa hoidon saatavuutta ja myöskin yhdenvertaisuutta ja estää mielenterveysongelmien vaikeutumista.

Arvoisa puhemies! Tässä keskustelussa, jota olemme tänään käyneet, on kuultu hyviä, tärkeitä, arvokkaita, koskettavia puheenvuoroja siitä, miksi ja millä tavalla voimme tukea mielenterveyttä. Olen myös itsekkin vahvasti sitä mieltä, että kun puhutaan mielenterveyspalveluista, on tärkeää puhua myös ennaltaehkäisevistä palveluista ja varhaisesta puuttumisesta. On sekä ihmisen itsensä että yhteiskunnan kannalta parempi, jos ongelmia ei pääsisi edes syntymään. On selvää, että emme voi täydellisesti ehkäistä mielenterveysongelmia, ja siksi tarvitsemme laadukasta ja sujuvaa hoitoonpääsyä, mutta paljon voimme tietysti myös tehdä.

Erityisesti lasten ja nuorten tapauksessa ajattelen, että on muistettava aina se, mistä lapsen ja nuoren hyvinvointi lähtökohtaisesti riippuu ja mistä löytyy se perusta. On tärkeää, että me tuemme lapsiperheitä ja vahvistamme vanhemmuutta ja sitä, että siellä perheessä ja kodissa olisi hyvä olla. Tänään sain eräältä ihmiseltä viestin, jossa hän puhui siitä, miten ikävää on, että lapsiperheiden ennaltaehkäisevistä palveluista esimerkiksi kotipalvelu on monissa kunnissa aikanaan ajettu alas, eikä sitä ole saatu kuntoon, ja siksi pidän tärkeänä, että hallitus on sitoutunut myös kotipalvelun saatavuuden lisäämiseen. Kun perheet voivat hyvin, niin se näkyy myös lasten ja nuorten elämässä ja vanhemmilla voi sitten olla myöskin paremmin mahdollisuuksia ja jaksamista kiinnittää huomiota siihen, jos lapsi siellä perheessä voi huonosti, ja hankkia sitten tarvittaessa hänelle hoitoakin.

Haluan omalta osaltani esittää kiitoksen tämän Terapiatakuu-aloitteen liikkeelle laittaneille ja allekirjoittaneille, ja tervehdin ilolla niitä kommentteja, joita olen tässä keskustelussa kuullut siitä, että nyt kun asia tulee meille sosiaali- ja terveysvaliokuntaan käsiteltäväksi, käsittelemme sen huolella ja perusteellisesti ja katsomme mielenterveyspalveluita kokonaisuutena. Tämä on ollut hyvä keskustelu, jota olemme käyneet, ja on hienoa ollut kuulla, että meillä on yhteinen näkemys eduskunnassa siitä, että mielenterveyspalveluita on parannettava.

20.29 Anna-Kaisa Ikonen kok: Arvoisa puhemies! Haluan myöskin esittää kiitokseni kansalaisaloitteen liikkeellelajittajille. Terapiatakuu tarvitaan.

Vedin itse tuossa vuosituhatosen vaihteessa tällaista projektia, jossa koulutettiin kokeuskouluttajia eli sellaisia henkilöitä, jotka olivat itse kokeneet mielenterveyden ongelmia ja -häiriöitä omassa elämässään, kouluttamaan ihmisiä siitä, minkälaisia palveluita mielenterveyskuntoutujille tulisi tarjota ja myöskin arvioimaan palveluita omasta näkökulmastaan. Jo silloin näiltä kokemusasiantuntijoilta nousi yksi hyvin selkeä, yhtenäinen viesti: hoitoonpääsyn vaikeus. Olet joko niin hyvässä kunnossa, että sinua ei vielä oteta hoitoon tai sinulla ei ole kunnollista sairaudentunnetta, tai sitten olet jo niin heikossa kunnossa, että et jaksakaan hakeutua hoitoon tai kykene tai muulla tavoin pääse. Myöskin hyvin keskeisenä haasteena noihin aikoihin nousi esiin tällainen pallottelu mielenterveys- ja päihdepalveluiden välillä, että hoida ensin toinen puoli kuntoon ja sitten pääset tänne. Nyt jos katsotaan tätä matkaa, mikä 20 vuodessa on kuljettu, olemme onneksi tulleet pitkälle jo noista

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

päivistä. Tässä on ollut monenlaista mielistrategiaa ja monia hyviä askeleita, mitä sekä valtion, kuntien että järjestöjen toimesta on otettu, mutta yhä meillä ongelma kilpistyy tähän riittävän varhaiseen tukeen ja hoitopääsyn oikea-aikaisuuteen.

Kokoomuksen mielestä mielenterveyspalvelut pitää saada matalalla kynnyksellä ja hoitoon pitää päästä huomattavasti nykyistä nopeammin. Jos katsomme tätä koko haastekentän laajuutta, on selvää, että mielenterveyden haasteisiin meidän on puututtava yhteiskuntana. Ne ovat yleisin työkyvyttömyyden syy tällä hetkellä. Ne paitsi vaikuttavat yksilön omaan elämään mutta myös, kun yksi sairastuu, se vaikuttaa hänen ympärillään hyvin monen muun ihmisen arkeen. Tästä syystä se on suorastaan meidän vastuumme. Arvioin, että tästä tarpeesta nousi myöskin tämä kansalaisaloite terapiatakuusta.

Kokoomus esittää vaihtoehtobudjetissaan 35:tä miljoonaa euroa pysyvää rahoitusta terapiatakuun toteuttamiseksi. Hallitukselta toivoisin tässä ja nyt vastaavia konkreettisia toimia, jotta tätä saadaan vietyä eteenpäin, koska tämä asia todella koskettaa suomalaisia hyvin, hyvin laajasti. Meistä joka ikinen tuntee jonkun, jolla mielenterveys on olennainen kysymys.

Kun katsomme vielä tänä päivänä laajemmin nuoria ja nuorten jaksamista, niin kyllä se on sellainen asia, johon kiinnittäisin huomiota hiukan aikaisemmassa vaiheessa. He kantavat välillä huolta omasta tulevaisuudestaan, omasta kyvykkyydestään ja koko maailmasta. Tähän loppuun haluaisin sanoa, että muistetaan jokainen lähellämme oleville nuorille sanoa, että sinä riität. Se on aika tärkeä ennalta ehkäisevä viesti, että paineita ei kerry liikaa.

20.32 Paula Risikko kok: Arvoisa puhemies! Tuossa äsken muistelin erään edesmenneen professorin nimeä. Hän on Kaisa Kauppinen, ja haluan tässä osoittaa hänelle suuren kunnioituksen hänen työstään suomalaisen yhteiskunnan kehittämiseksi Työterveyslaitoksella mutta myöskin Helsingin yliopistossa ja hoivavapaan vankkumattomasta kannattamisesta ja sen tuomisesta Suomeen.

Mutta nyt mennään kansalaisaloitteeseen, joka koskee siis terapiatakuuta:

Mielen pahoinvointi on kansantauti. Me aika paljon kiinnitämme huomiota kansansairauksiin Suomessa — täytyy sanoa, että vieläkin enemmän voitaisiin kiinnittää — mutta kyllä tähän mielen pahoinvointiin meidän on nyt pysähdyttävä. Nimittäin joka toinen ihminen kärsii jossain vaiheessa elämänsä eriasteisista mielenterveyden häiriöistä.

Mielenterveyden häiriöt aiheuttavat paljon kärsimystä mutta myös kustannuksia, ja mistä ne kustannukset sitten osittain tulevat, niin se johtuu osittain siitä, että kasvava osa työntekijöiden sairauspoissaoloista liittyy mielenterveyden ongelmiin. Meidän kaikkein suurin työkyvyttömyyden syy tällä hetkellä on mielenterveysongelmat. Aikaisemmin se oli liikuntaelinten sairaudet, nyt se on mielenterveysongelmat.

Mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet maailmanlaajuisesti. Kasvua on jopa 35 prosenttia vuosien 2016 ja 2018 välillä — ajatelkaa, kahden vuoden aikana noin suuri prosentuaalinen osuus, kasvanut 35 prosenttia. Hoitamattomana ongelmat usein kroonistuvat ja komplisoituvat ja kuormittavat myös lähipiiriä sekä kotona että töissä. Kynnys hakea apua mielenterveyden ongelmiin on onneksi madaltunut, ja siihen liittyvä leimautumisen pelko eli stigma on vähentynyt. Pitää muistaa myös se, että vanhempien mielenterveysongelmilla on suora yhteys lasten hyvinvointiin.

Tässä kansalaisaloitteessa halutaan vahvistaa nimenomaan mielenterveyspalvelujen saatavuutta ja puhutaan terapiatakuusta. Erityisesti halutaan vahvistaa niitä perustason palveluja, eli matalalla kynnyksellä nopeasti. Aloitteella ehdotetaan lakimuutosta, jolla taa-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

taan nopea pääsy hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun vastaavaan hoitoon. Monet apua tarvitsevista eri-ikäisistä ihmisistä ovat nimittäin odottaneet aivan liian kauan, ja tutkimusten mukaan osa ei ole saanut apua lainkaan, ja he yrittävät sitten kitkutella sen kanssa siinä normaalissa elämässä. Eihän se täysin normaalia tietenkään ole. Me jokainen tiedämme, että mitä varhaisempi apu, sen parempi.

Tämä on erittäin kannatettava kansalaisaloite. Muun muassa kokoomuksen mielestä mielenterveyspalvelut pitää saada matalalla kynnyksellä helposti ja hoitoon pitää päästä nopeasti, huomattavasti nykyistä nopeammin. Terapiatakuu toteuttaa terveystalouden yhdenvertaisuustavoitetta ja varmistaa sen, etteivät mielenterveysongelmista kärsivät ja heidän omaisensa jää yksin ilman apua ja tukea. Mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamisesta hyötyvät erityisesti he, joilla on vähiten voimavaroja vaatia ja hakea apua.

Tämän kansalaisaloitteen terapiatakuun edistämisestä allekirjoitti yli 53 000 kansalaista. Tosiaan kokoomus kannattaa kansalaisaloitteen esittämää terapiatakuuta. Me esitämme myös tuossa vaihtoehtobudjetissamme 35 miljoonaa pysyvää rahoitusta terapiatakuun toteuttamiseen. Terapiatakuulla on myös muiden eduskuntapuolueiden laaja kannatus, sillä ennen vaaleja sitä kertoi kannattavansa kahdeksan eduskuntapuoluetta. Myös kokoomuksen silloin kertoi kannattavansa terapiatakuuta — todella jo ennen eduskuntavaaleja.

Toivon, että tämä lähtee tästä liikkeelle. Täällä on käytetty hyviä puheenvuoroja, kannatusta löytyy jokaisesta eduskuntaryhmästä, ja eräällä kyselytunnillahan ministeri Kiuru lupasi tätä viedä eteenpäin, ja sitä nyt sitten odotellaan. Harmi vain, että tuossa ensi vuoden budjetissa ei varsinaisesti rahoitusta ole, mutta totta kai se rahoitus sinne on varmasti vain järjestelykysymys.

Sitten minä haluaisin kiinnittää siihen erityistä huomiota, että meillä on Kelan kuntoutusta saatavissa. Esimerkiksi Suomessa psykoterapia on pitkälti järjestetty Kelan kuntoutuspsykoterapiana, mikä on maailmanlaajuisesti hyvin ainutlaatuinen järjestely. Muualta tuetaan nimenomaan lyhyitä, vaikuttavia psykoterapeuttisia interventioita. Meillä kuntoutuspsykoterapiaan ohjautuu tällä hetkellä todella paljon ihmisiä, joille voisi riittää se lyhyempikin interventio. Mutta jos sitä ei ole tarjolla, joutuvat ihmiset odottamaan joskus todella pitkään päästäkseen kuntoutuspsykoterapiaan. Samalla tiedetään, että kaikki sairaudet, mukaan lukien mielenterveysongelmat, kroonistuvat nopeasti, jos hoidon aloitus viivästyy. Siitä syystä toivoisin, että me saisimme tämän terapiatakuun matalalla kynnyksellä peruspalveluihin, koska sitä kautta meidän ei tarvitse sitten jonottaa sinne kuntoutuspsykoterapiaan, joka on pitkäkestoisempaa, koska tästä lyhyemmästäkin monet hyötyisivät.

Täällä on puhuttu siitä, onko tämä helposti järjestettävissä. Luimme tässä hiljattain vieraskynäkirjoituksen Helsingin Sanomista, jossa Uudenmaan alueelta johtavat henkilöt esimerkiksi HUSilta kertoivat, että tämä on täysin mahdollista järjestää nopeallakin aikataululla. Jo nyt käytetään palveluseteleitä ja tällaisia maksusitoumuksia, eli käytetään yksityistä. Eli tämä jos mikä on nyt aika nopeasti kyllä hoidettavissa, jos vain halutaan. Täällä on tänä päivänä puhuttu, että on arvovalintoja täynnä tämä politiikka. Tässä on näytön paikka. Onko nyt arvovalinta vai ei?

Sitten haluan kyllä vielä sanoa, että tässähän on kysymys tulipalon sammutuksesta. Meidän pitäisi ennalta ehkäistä näitä. Kukaan, mikään lapsi ei synny mielenterveysongelmaiseksi, eikä kukaan synny terroristiksi, eikä kukaan synny syrjäytyneeksi. Tämä yhteiskunta aikaansaa sitä. Siitä syystä meidän on mietittävä, miten nämä ennalta ehkäistään. Niin

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

me ehkäisemme tulipalojakin, mutta emme me näitä kyllä ehkäise riittävän hyvin. — Eli tältä pohjalta. Kiitos.

20.39 Anu Vehviläinen kesk: Arvoisa puhemies! Todellakin hyviä puheenvuoroja jo tässä setissä ja tuolla aiemmin. Itse ajattelen kyllä kanssa niin, että tämä aloite on kaiken kaikkiaan erittäin tärkeä ja tällä on hyvät perusteet, joita täällä on jo tuotu hyvin paljon esille, ja muutaman perusteen tuon tässä itsekin hajanaisesti esiin.

Mielenterveyshäiriöiden yleistyminen näkyy meillä työkyvyttömyyseläkkeissä, eli yli puolet meidän työkyvyttömyyseläkepäätoöksistä on tällä hetkellä jo mielenterveyssyistä. Tämä näkyy myös alle 30-vuotiaitten nuorten osalta, että tällaisia päätöksiä on tullut.

Sitten tilastot myös kertovat sen, että erityisesti lasten ja nuorten mielenterveysongelmat ovat yleistyneet, ja siellä nimenomaan hoitopääsy on todella hidasta. Joudutaan kuukausia odottamaan, eikä perustasolta saa sitä apua ja tukea, vaan se on erikoissairaanhoidon kautta kaiken kaikkiaan.

Mielenterveysongelmat ovat henkilökohtaisella tasolla todella raastavia itse henkilölle, jolla niitä on. Välttämättä aluksi ei edes huomaa, että sellaista on. Voi ihmetellä, mistähän on kysymys, mutta kun sitä tukea ja apua ei pysty hakemaan eivätkä välttämättä läheiset näe, niin tilanteet voivat kehittyä erittäin hankaliksi. Ja totta kai läheisillä on jatkuva huoli siitä omaisesta tai ystävistä, mitä hänelle kuuluu, mitä on tapahtumassa ja mitä voidaan hänen osaltaan tehdä.

Täällä tällainen kansalaisjärjestö kuin FinFami on tavannut varmaan useita kansanedustajia, meistäkin monia, ja he ovat puhuneet näistä lapsiomaishoitajista. Se on erittäin raastava tilanne, jos lapsi tai nuori on vanhempansa tai vanhempiensa omaishoitaja, kun vanhemmalla on mielenterveys- tai päihde- tai molempia ongelmia. Ne tilanteet ovat todella surkeita. Siinä on häpeää ja noloutta ja hätää ja avuttomuutta siitä, että mitä tehdä, kun ei oikein uskalla puhua eikä uskalla sanoa, että meillä kotona on ongelmia, kun se oma koti on kuitenkin paras paikka monelle, se ainoa paikka, jossa turvaa saa. Itse asiassa nämä seikat ovat tulleet entistä enemmän näkyviksi, ja minä pidän sitä tosi tärkeänä, että me uskalamme näistä asioista puhua. Voin todeta myös, että olen itse omassa elämässäni nähnyt paljon tällaista ja näen edelleenkin, mutta ajattelen aina, että pitää olla myös rohkeutta hakea itse apua. Se, että hakee psykososiaalista apua tai jopa terapia-apua, on hyvä asia, mutta ongelma on se, että ihminen ei sitä saa, ja sen takia nimenomaan ollaan tällä aloitteella liikkeellä.

Sen lisäksi, että mielenterveyshäiriöt ja -ongelmat ovat todella siellä yksilötasolla ja perhetasolla iso juttu, ne ovat sitä myös meidän kansantalouden kannalta. OECD on arvioinut, että meillä kaiken kaikkiaan Suomessa vuositason kokonaiskustannus mielenterveysongelmista on noin 11 miljardia euroa. Se on aivan valtava määrä rahaa. Se on viidennes meidän vuosibudjetista. Nyt jos me ajattelemme työhyvinvointia, ihmisten sairauspoissaoloja ja sitä, miten me saisimme myös työllisyysastetta nostettua, niin ellei tämä kansakunta voi paremmin ja meidän lapsia ja nuoria pystyttyä auttamaan, on aika huononäköiset tilanteet meillä edessä. Eli sen takia tämän aloitteen tärkeys edelleenkin vain korostuu.

Eli todella arvostettava aloite, ja niin kuin on monessa puheenvuorossa tuotu esille, tämän aloitteen tarkoitus on tuoda mielenterveyspalvelut lähelle ja helposti saataviksi. Siitä on kysymys: lähelle ja helposti saataviksi. Kun tutustuin tuohon aineistoon, niin ajattelin, että tämä, jos mikä, on sen tulevaisuuden sote-keskuksen tärkeää työtä, että sieltä pääsee terapiaan nopeasti ja saa psykososiaalista hoitoa eikä se tapahdu vasta kuukausien päästä,

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

vaan heti päästään arvioimaan sitä tilannetta, että mikä olisi se kaikkein tärkein tapa ja auttaisi ihmistä parhaiten.

Saatavuudesta myös tässä kansalaisaloitteessa puhuttiin, eli myös mielenterveyspalveluihin pääsy on hyvin epätasa-arvoista eri puolilla Suomea. Jos muistan oikein, niin Lapisissa on erittäin hankala päästä, ja Lapin olosuhteissa jo muutenkin, kun on pitkät matkat, jos niitä palveluita ei ole saatavilla, niin se on tosi hankala juttu.

Minusta tässä aloitteessa on paljon yhtäläisyyksiä myös hallituksen tavoitteiden kanssa. Mainitsin jo tämän tulevaisuuden sote-keskuksen ja siihen sisältyvän seitsemän vuorokauden hoitotakuun, ja niin kuin olen täällä todennut, itse ajattelen, että meidän pitäisi pysyä siellä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa — kunhan saamme hallituksen esityksen hoitotakuusta — käsittelemään näitä asioita yhtä aikaa.

Sitten mielenterveysstrategia: Sen työstäminen aloitettiin jo edellisellä hallituskaudella, ja se on ollut tässä syksyllä lausuntokierroksella. Kuten ministeri Kiuru kertoi, sen toimeenpanoon on tulevan kolmen vuoden aikana yhteensä 60 miljoonaa euroa rahoitusta. Se ei minusta ole ihan vaatimaton määrä. Itse ajattelen, että siinä mielenterveysstrategian toimeenpanossa laitetaan kyllä toimeen juuri tätä aloitteen sisältöä.

Ennaltaehkäisevä työ ja varhainen tuki: Täällä on mainittu jo tämä lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, joka kulkee sanalla Lape, vielä sieltä viime vaalikaudelta. Nimellä ei ole niin merkitystä, mutta sillä on merkitystä, että sitä lapsi- ja perhepalveluitten muutosohjelmaa todellakin toteutetaan. Se tarkoittaa perhekeskustoimintaa, hallinnonalojen välistä yhteistyötä ja satsausta neuvolatoimintaan ja on nimenomaan tämmöistä ennaltaehkäisevää työtä.

Aivan lopuksi totean vielä sen, että olen tätä keskustelua kiinnostuneena seurannut ja olen vakuuttunut siitä, että me sosiaali- ja terveysvaliokunnassa paneudumme huolella tämän aloitteen sisältöön ja toivomme vievämme eteenpäin näitä asioita, mitä tässä on esitetty.

20.46 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! OECD:n raportin mukaan mielenterveyden häiriöiden kustannukset olivat 11 miljardia euroa vuonna 2018. Kustannukset muodostuivat suorista sote-menoista, sosiaaliturvamaksuista ja työn tuottavuuden alenemisesta. Ennalta ehkäisy, ennalta ehkäisy ja ennalta ehkäisy — se olisi tässäkin tapauksessa halvempaa kuin jo tapahtuneiden asioiden korjaaminen.

Salissa on ollut puhetta tänään myös kouluun tuotavista tukipalveluista, mitkä olisivat omasta mielestäni hyvin kannatettavia, sillä kaikki nuoret käyvät tämän polun ja juuri koulussa varhaisen tuen saatavuus olisi erittäin tärkeää.

Pääministeri Rinne kertoi tänään salissa: ”Politiikka on arvovalintoja.” Puhua voi kuka tahansa, mutta vasta teot ratkaisevat. Toivottavasti tälle asialle saadaan tehtyä jotain.

20.47 Kaisa Juuso ps: Arvoisa puhemies! Haluan aluksi kiittää tämän kansalaisaloitteen tekijöitä. Aloite kertoo sen, että mielenterveyden ongelmiin on herätty. Yhteiskunnallisella tasolla mielenterveyteen liittyvä asenneilmapiiri on muuttunut koko ajan myönteisemmäksi. Psykoterapian suuri tarve ja heikko saatavuus on laajalti tunnistettu.

Aloitteella ehdotetaan tehtävän lakimuutos perusterveydenhuoltoon sisältyvien mielenterveyspalvelujen terapiatakuusta, joka takaisi kaikille nopean pääsyn hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun psykososiaaliseen hoitoon ensimmäisen terveyskeskuskäynnin jälkeen. Terapiatakuun toteutuessa potilas saisi hoitoa, vaikka hänellä ei olisi taloudellista

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

mahdollisuutta hakeutua yksityiseen psykoterapiaan. Potilas saisi ehdotetun lakimuutoksen myötä hoitoa myös silloin, kun hänelle ei voida myöntää Kelan korvaamaa kuntoutuspsykoterapiaa.

Arvoisa puhemies! Aloitteen perustelujen mukaan yli puolet suomalaisista kärsii jossakin vaiheessa elämäänsä mielenterveyden häiriöstä mutta vain puolet heistä saa tarvitsemaansa hoitoa. Hyvinvointimenetysten lisäksi mielenterveyden häiriöillä on yhteiskunnalle suuri taloudellinen merkitys. Mielenterveyden häiriöiden kokonaiskustannukset Suomessa ovat OECD:n arvion mukaan noin 11 miljardia vuodessa. Sijoitus mielenterveyteen maksaa tutkimusten mukaan itsensä takaisin moninkertaisesti. Kansalaisaloitteen mukaan terapiatakuun vuosittainen kustannus vaihtelee toteuttamistavan mukaan mutta sen suuruusluokan on arvioitu olevan noin 35 miljoonaa euroa.

Suomen Mielenterveys ry:n mukaan jo lähes puolet kaikista työkyvyttömyyseläkkeistä on myönnetty mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöiden vuoksi. Häiriöiden ehkäisy ja hyvä ja nopea hoitopääsy on tärkeää sekä sairastuneen itsensä että kansantalouden näkökulmasta.

Mielenterveyden riskitekijöillä on taipumus kasaantua. Yleisiä riskitekijöitä perheissä ovat köyhyys, päihdeongelmat, vakavat vuorovaikutusongelmat, koulukiusaaminen ja yksinäisyys. Näiden riskitekijöiden ennalta ehkäisy vähentää hoidon tarvetta myöhemmin.

Arvoisa puhemies! Suomen psykoterapeuteille vasta tehdyn kyselyn mukaan psykoterapeutit toivovat hoidon saatavuuden parantamista ja nopeampaa ja joustavampaa psykoterapiaan ohjausta. Vain 21 prosenttia terapeuteista arvioi asiakkaidensa saaneen riittävän hoitoonohjauksen. Kyselyyn vastanneet toivovat myös psykoterapeuttien koulutuksen lisäämistä. Kansaneläkelaitoksen mukaan kuntoutuspsykoterapiaa saaneiden määrä on kaksinkertaistunut 2010-luvulla. Palvelun saatavuutta on siten mahdollista parantaa ainoastaan lisäämällä uusien psykoterapeuttien kouluttamista. Koulutusjärjestelmää tulisikin arvioida uudelleen ja selvittää mahdollisuudet tehdä siitä maksutonta. Psykoterapian yleistä saatavuutta voidaan edistää myös huolehtimalla varhaisesta hoitoonohjauksesta. Varhaisen avun tuella suurempi osa potilaista hyötyy lyhyemmästäkin psykoterapiasta.

Matalan kynnyksen palvelut ovat erittäin tärkeitä. Suomessa on jo joitakin matalan kynnyksen palveluita, joista esimerkkinä mainitsen Kelan tarjoaman NUOTTI-valmennuksen. NUOTTI-valmennus on 16–29-vuotiaille tarkoitettua matalan kynnyksen ammatillista kuntoutusta, johon voi päästä nopeasti ja ilman paperihakemusta, lähetettä tai aikaisempia tutkimuksia. Nuori tai hänen kanssaan työskentelevä taho voi ottaa puhelimitse yhteyttä Kelaan, jossa asia ohjataan kuntoutuksen asiantuntijalle. NUOTTI-valmennuksen toteutus on aina yksilöllistä, ja valmennus on maksutonta. NUOTTI-valmennusta voidaan myöntää nuorelle, jonka toimintakyky on olennaisesti heikentynyt esimerkiksi niin, että se rajoittaa nuoren tulevaisuuden suunnittelua tai opiskelemaan tai työelämään pääsyä tai estää nuorta jatkamasta opintojaan.

Toinen esimerkki matalan kynnyksen mielenterveyspalveluista on avoimen dialogin hoitomalli, joka on kehitetty Keroputaan sairaalassa Torniossa jo 80-luvulla ja toimii edelleen. Hoitoon voi päästä ilman lähetettä jopa tunnissa, jos tilanne on akuutti. Hoitomallin ensimmäinen periaate on välitön apu kriisissä. Avoimen dialogin hoitomallissa toteutuu sama tärkeä tavoite kuin terapiatakuuta koskevassa kansalaisaloitteessa, eli avuntarvitsijan on päästävä hoitoon nopeasti.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Toivon, että näitä kahta matalan kynnyksen toimintamallia, NUOTTI-valmennusta ja avoimen dialogin hoitomallia, tarkastellaan tämän kansalaisaloitteen jatkokäsittelyssä. — Kiitos.

20.53 Mari Rantanen ps: Arvoisa puhemies! Ensin kommentoin tässä muutamia asioita, joita tässä keskustelussa on tullut esiin.

Ensinnä tästä hoitotakuusta: On tietysti aina hyvä, että meillä on jonkunnäköiset aikamääreet, milloin pääsee hoitoon, mutta ne eivät auta mitään, jos ei niitä noudateta, niin kuin nyt on käynyt ilmi esimerkiksi lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa. Siellä ei hoitotakuu toteudu, vaikka se laista löytyy, joten näin ollen se ei pelkästään ole riittävä ratkaisu.

Sitten semmoinen kysymys, mikä on jäänyt kokonaan tässä keskustelussa huomiotta, on se, miksi meidän lapset ja nuoret oirehtivat näin voimakkaasti tällä hetkellä. Minusta sitä ei ole kauheasti pohdittu. Mistä johtuu se? Onko meidän perhepolitiikassa vika? Mitä me teemme varhaiskasvatuksessa? Entä koululaitoksessa? Ovatko ne liian rauhattomia? Onko liikaa paineita näillä lapsilla? Minusta tämä on sellainen asia, mikä pitäisi myöskin tässä rinnalla selvittää, eli sen lisäksi, että selvitetään hoitoa, pitäisi selvittää juurisyitä, miksi ollaan jouduttu tähän tilanteeseen, joka poikkeaa varmaan aika monen tässäkin salissa olevan henkilön nuoruudesta ja lapsuudesta, noin niin kuin ilmiöpohjaisena ja siinä, kuinka laaja tämä on.

Sitten se, mitä olen pohtinut paljon, on tämä, kun käytetään termiä matalan kynnyksen palvelut. Jos me haluamme varhaista puuttumista ja nopeata apua, niin pitäisikö silloin ruveta puhua kynnyksettömästä hoidosta? Olisiko se kenties ratkaisu tässä?

Mutta sitten aloitan tämän puheenpapatukseni:

Arvoisa puhemies! Tänään käsittelyssä oleva terapiatakuu on ajatuksena kaunis, ja kiitänkin tästä kansalaisaloitteesta. Ymmärrän kansalaisaloitteen tarkoituksen täysin, sillä mielenterveyspalveluihin pääseminen on aivan liian vaikeaa ja terapiaa ei saada riittävän ajoissa. Olen tietoinen siitä, että käteen lykätty pilleripurkki on nopeasti mutta tehottomasti hoidettu ja terapia usein viivästyy tai sen myöntämisessä on ongelmia. Nämä asiat pitää korjata.

Samoin huomiota tulee kiinnittää ennaltaehkäisyyn. Ennaltaehkäisy tuntuu olevan termi, joka toistuu vain juhlapuheissa mutta ei siirry käytäntöön. Kansalaisaloitteen tavoite on hyvä, mutta se ei poista sitä faktaa, että olemme tilanteessa, jossa meillä on pula psykiatrian erikoislääkäripalveluista. Ongelmana tässä aloitteessa on nähdäkseni se, että terapiaa esitetään aloitettavaksi jo ennen kuin varsinainen vaiva on selvillä. Aloitteessa esitetään, että terveydenhuollon ammattihenkilö tekisi palvelutarpeen arvion kolmen päivän sisään yhteydenotosta ja voisi jo tästä suoraan ohjata terapiaan. Minusta mahdollisimman nopea arvio ja hoito onkin tärkeää, mutta onko vaarana, että meillä ei itse asiassa tiedetä, mitä hoidetaan?

Aloitteessa käytetty sanamuoto terveydenhuollon ammattilaisten tekemästä hoidon tarpeen arviosta herättää lisää kysymyksiä. Onko tästä pääteltävä, että sairaanhoitaja tai psykologi voisi arvioida hoidon tarvetta ja ohjata potilaan terapiaan? Tämä tarkoittaisi valtavaa muutosta käytäntöön, jossa pääsääntöisesti lääkäri selvittää ja diagnosoi potilaan lääketieteellistä arviota vaativat vaivat. On hyvä muistaa, että joskus ihan fyysiset sairaudet voivat alkaa oireilla psyykkisesti — entä jos aivokasvain jää huomaamatta ja potilas istuu terapiassa?

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Terveyskeskuksissa toimii yleislääkäreitä. Psykiatristen sairauksien diagnosointi ja hoito vaativat erityistä osaamista. Huoleni on, että yleislääkärin hoidon tarpeen arvion myötä väärin diagnosoitujen sairauksien ja sairauksiin tehoamattomien hoitojen määrä kasvaa. Tämä ei ole hyvä kenenkään kannalta, ei potilaan eikä yhteiskunnan.

Suomen Psykiatriyhdistyksen kannanoton mukaan kolmen päivän aikaraja hoidontarpeen arvioinnille on todennäköisesti epärealistisen tiukka. Mielenterveyden häiriön diagnostiikka vaatii haastatteluaikaa ja psykiatrista osaamista, ja lääketieteellisten tutkimusten tuloksia saattaa joutua odottamaan.

Arvoisa puhemies! Mielenterveyspalveluiden saattaminen perusterveydenhuoltoon ei onnistu pelkästään sillä, että siitä kirjoitetaan laki. Myös järjestelmää on muutettava. Otetakoon esimerkiksi terveyskeskusverkostomme ja mielenterveysongelmaisten pääsy terveydenhuoltoon sitä kautta. Voitte miettiä omalle kohdalle, kuinka helppoa on saada aika-auluihin mahtumaan soitto ajanvaraustunnilla kello 8:n ja 9:n välillä sekä takaisinsoiton odottaminen. Entä jos kyseessä onkin mielenterveysongelmainen, jolle pelkkä sängystä ylös pääseminen aamuisin on jo lähes voittamaton este?

Matalan kynnyksen palveluiden, tai itse asiassa kynnyksettömien, tulisi olla mahdollisimman helposti saavutettavissa. Esimerkiksi Eksotessa hyviä tuloksia on saavutettu sillä, että vastaanotolle voi aina tulla suoraan soittelematta ja aikoja varaamatta.

Mielenterveyspalveluita on vaikea korjata yksittäisillä lakimuutoksilla ja paikkauksilla. Pistemäisellä toiminnalla ei yleensä saavuteta parhaita mahdollista lopputulosta. Tästä on hyvänä esimerkkinä vaikkapa seksuaalirikosten lainsäädäntö, jossa paikkauksilla on saatu lain rakenne rikki, ja sitä on vaikea soveltaa.

Hallitusohjelman mukaan sosiaali- ja terveysministeriössä valmistellaan parhaillaan mielenterveysstrategiaa. Myös sen keskeisenä tavoitteena on hoitoonpääsyn nopeuttaminen ja palveluiden oikea-aikaisuus sekä laatu. Mielenterveyspalveluiden kehittäminen on kokonaisuus, jossa tulee tarkastella perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon yhteistyötä ja työnjakoa. Olisi tärkeää, että kansalaisaloitteen rinnalla saisimme mielenterveysstrategian, jonka tulisi valmistua tämän kuun loppuun mennessä. Pelkkä strategia ei riitä, vaan sen pitää näkyä myös käytännössä. Toivottavasti tämä työ tuottaa hedelmää myös terapiaan pääsyn helpottumisena.

Arvoisa puhemies! Haluan tässä yhteydessä tuoda esiin lasten ja nuorten lisääntyvät mielenterveysongelmat, joita kohtaa jo 20 prosenttia ikäluokista. Huhtikuun lopulla 22 prosenttia alle 23-vuotiaista psykiatriseen erikoissairaanhoidon jonottavista oli joutunut odottamaan yli 90 vuorokautta. Tämä rikkoo alle 23-vuotiaille laissa määritellyn kolmen kuukauden hoitotakuun. Ongelmavyöhyte lähtee siis kovasta kysynnästä sekä siitä, että hoito viivästyy. Tätä viestiä lähettävät ammattilaiset sekä lastensuojelu, mutta myös koulujen puolelta sitä tulee. Vaikka Terapiatakuu-aloite on tärkeä, olisi syytä samalla puhua koko problematiikasta. Pitäisikö lasten ja nuorten hoitotakuuaikaa lyhentää?

Koska tämä ongelma on pikemminkin kasvamassa, olisi syytä ottaa koko asia erikseen esiin myös eduskunnassa, ja sen vuoksi jätin eilen keskustelualoitteen lasten ja nuorten mielenterveysongelmista. Toivon, että voisimme puhua tästä omana aiheenaan, sillä siihen liittyvät myös mainitsemani juurisyyt: Miksi lapset ja nuoret voivat huonosti? Miten siihen vaikuttavat perhepolitiikka, varhaiskasvatus, koululaitos, lastensuojelu, kiusaaminen ja netin kautta tapahtuva henkinen väkivalta? Miksi lapsemme ovat paineistettuja? Miksi emme enää pysty turvaamaan rauhallisia ympäristöjä ja tukemaan niitä lapsia, jotka sitä tarvitsevat?

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

21.00 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Terapiatakuu-kansalaisaloite on hyvä ja kannatettava monella tapaa. Varhainen apu on inhimillisesti katsoen oikein, mutta se on tietysti myös taloudellisessakin mielessä oikein. Mitä pitemmälle ongelmat venyvät, sitä kalliimmaksi niiden hoito myöhemmin tulee.

Otan edustaja Rantasen puheenvuorosta tämän keskustelualoiteajatuksen. Varmasti tämä on kyllä laajemmankin keskustelun aihe, ja myös tarkastusvaliokunta tällä hetkellä tarkkailee tätä nuorten syrjäytymisasiaa suurennuslasin kanssa. Ei muuta kuin keskustelualoitetta, niin kyllä minäkin sen allekirjoitan ja osallistun keskusteluun.

Yksi asia, jota tässä ei ilmeisesti vielä ole otettu missään puheenvuorossa esiin, on se, että samalla tavalla kuin näissä home-, kosteus- ja sisäilmaongelmissa, tässä on hyvää tahtoa ja erilaisia hankkeita, on hallitusohjelmakirjauksia ja aktiivisia ministereitä, mutta kun se asia on pirstoutunut usean ministeriön alueelle, niin siitä ei oikein ole kukaan saanut kokonaisotetta. Näissä sisäilma-asioissa se on ratkaistu niin, että tarkastusvaliokunta teki mietinnön, laajan selvityksen, ja sen pohjalta sitten lähdettiin toimenpiteisiin niin, että valtioneuvosto otti asian ohjaukseen, eri ministeriöt ottivat ohjaukseen, ja tehtiin hanke, jonka nimi on Terveet tilat 2028 — ei mikään parin vuoden hanke vaan pitkä hanke, jossa keskitytään rakentamiseen ja rakentamismääräyksiin, terveydenhoitoon, koulutukseen, kaikkiin niihin osa-alueisiin, joihin se liittyy. Tässä on nyt ihan sama ongelma, kun puhutaan nuorten syrjäytymisestä — siihen liittyvät tietysti nämä terapia-asiat, masentuneisuus, syrjäytyminen, ylisukupolvisuus, lukutaidon puutteet, tällainen moniongelmaisuus, ja se kokonaisuus puuttuu. Asioita käsitellään sosiaali- ja terveysministeriössä, niitä käsitellään työ- ja elinkeinoministeriössä, opetus- ja kulttuuriministeriössä, ja monessa tapauksessa, kun mikään näistä ministeriöistä ei saa siitä nuoresta kunnolla otetta, sitten se viimeinen ministeriö, jonka tontille se asia tulee, on sisäministeriö eli poliisipalvelut — silloin asiat ovat kyllä jo todella huonolla jamalla — ja sitten tietysti oikeusministeriö tuomioitten kautta. Eli ehdotukseni on se, että otettaisiin tällainen valtioneuvoston kokonaisuus nuorisasioissa, syrjäytymisessä, ja siihen liittyy tämä terapia-asia olennaisena osana.

21.04 Markus Lohi kesk: Arvoisa puhemies! Haluan heti alkuun kiittää tämän kansalaisaloitteen tekijöitä ja niitä, jotka ovat aktiivisesti keränneet tähän kansalaisaloitteeseen nimiä.

Asia on varsin tärkeä. Se on tärkeä ennen kaikkea inhimillisesti. On valtavan tärkeää, että ne tuhannet ja taas tuhannet suomalaiset, jotka kohtaavat mielenterveyteen liittyviä ongelmia, saavat oikea-aikaisesti hoidon ja avun niin, että nimenomaan näitä matalan kynnyksen palveluita pystytään tarjoamaan, niin että emme kuormita sitten kalliimpaa erikoissairaanhoidon palvelua. Mutta kysymyksen ei ole tietenkään ensi sijassa rahasta, vaikka taloudellisessakin mielessä — kuten täällä edustaja Kiuru edellä totesi — on järkevää tarjota ja mahdollistaa apu ja erilainen hoito oikea-aikaisesti, tässä tapauksessa terapia, ja siinä mielessä pystyä myös ennalta ehkäisemään näitä vakavampia ongelmia.

Olen kuunnellut tätä keskustelua paitsi tässä salissa myös välillä tuolta työhuoneestani ja ilokseni voin todeta, että tämä kansalaisaloite on asiana saanut erittäin laajan tuen täällä salissa laidasta laitaan ja yli oppositio—hallitus-rajojen, ja tämä on erittäin hyvä asia. Muun muassa sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja käytti erinomaisen puheenvuoron, jossa hän minusta loi hyvin uskoa siihen, että tämä asia etenee. Vaikka voikin olla niin, että itse tämä kansalaisaloite yksityiskohtineen ei ehkä juuri ole sellaisenaan välttä-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

mättä menossa läpi, niin tärkein asia on se, että nopealla aikataululla pystyisimme myös tähän asiaan saamaan parannusta.

Minusta on tärkeää, että kun ajattelemme Suomen tilannetta tällä hetkellä, niin merkittävä ongelma meillä on nimenomaan nämä sairaudet ja merkittävä osuus meidän työstä poissaoloista, sairauspäivistä, kertyy mielenterveyteen liittyvistä ongelmista ja sairauksista, ja myös työkyvyttömyyseläkkeistä merkittävä osa johtuu näistä. Nämä ovat suhteellisesti kasvaneet nopeiten, ja myös sen takia näihin puuttuminen on kaikista näkökulmista todella tärkeää. On myös tärkeää, että näistä asioista voidaan puhua tämän päivän Suomessa avoimesti. Ei ole kauan siitä, kun nämä olivat asioita, jotka koettiin hankalaksi keskustella, ja sillä tavalla erotettiin ne merkittävästi niin sanotuista somaattisista sairauksista — jos jollakin on jalka poikki, niin siitähän on helppo puhua, laitetaan kipsi ja niin edelleen, mutta jos meillä mielenterveys järkkyy ja tarvitaan apua, niin se on sitten hankalampi kysymys.

Tuen tätä aloitetta ja toivon, että se etenee ja me saisimme nopeammin avun ihmisille.

21.07 Sheikki Laakso ps: Arvoisa herra puhemies! Arvostan todellakin tätä Terapiatakuu-aloitetta todella korkealle ihan kaikesta sydäimestäni, koska tiedän varmasti, että tätä hommaa tarvitaan. Pakko ensimmäisenä sanoa, että edustaja Tynkkynen on koko edustaja-ajan tuonut nuorten huolia esiin ja olen takuuvarma, että edustaja Tynkkynen on tässä salissa se ihminen, joka on eniten pyörinyt mukana näiden nuorten ongelmissa. Olen varma, että Tynkkyselle on yhteydenottoja satanut aika paljon tällaisista asioista, ja en yhtään ihmettele, että Tynkkysellä on iso taakka harteilla.

Toivon tosiaan oikeasti ja jopa oikeastaan vaadin hallitukselta, että tämä asia otetaan tosissaan. Joskus vähän pelkää, että tässä salissa ei välttämättä aina ymmärretä tällaista asiaa, koska liian useat täällä meistä ovat kuitenkin niitä, jotka ovat aika hyvin elämässä pärjänneet. Se näkyi aika hyvin tänään edustaja Zyskowiezin huutelussa ja sellaisessa — voi oikeastaan jopa sanoa — hävettävässä tyyliässä ottaa tähän asiaan kantaa. Edustaja Zyskowiez sanoi eilen, että on ollut täällä 40 vuotta, ja kysyi perään, onko hän ollut liian kauan täällä. Selkeästi on, koska oikeasti se näkyy siinä, että ei enää nähdä sitä ihmisten tuskaa, mikä tuolla on. On sanomatta selvää, että edustaja Zyskowiez ei ole ajanut autoa metsän laitaan ja kaivanut takakontista imurin letkua ja laittanut sitä pakoputkeen ja siitä sitten ikkunasta sisään ja teippaillut ikkunanreikiä. [Puhemies koputtaa — Heikki Vestman: Meidän kannattamme terapiatakuuta! Se on meidän vaihtoehtobudjetissa!] Joka tapauksessa tilanne on se. Eikä ole kyllä nähty niitäkään, että rekkoja päin ajellaan.

Yksi asia, mikä todellakin on näissä jutuissa huolestuttava ja kertoo tästä asioitten huonosta suunnasta koko yhteiskunnassa, on se, että Suomessa naiset tekevät itsemurhia kaikkein eniten maailmassa. On äärettömän huolestuttavaa, jos tällaisessa sivistysvaltiossa naiset tekevät itsemurhia niin paljon. Jotenkin on ymmärrettävää ollut pitkän aikaa se, että miehet — ehkä alkoholisoitumisen takia ynnä muuta — ovat korkealla niissä tilastoissa, että täällä tehdään niitä itsemurhia, mutta on oikeasti todella hälyttävää, että naiset ovat maailman ykkösiä itsemurhissa. Se kertoo siitä, että ihan oikeasti meidän yhteiskunta voi todella pahoin. Meillä oikeasti loppupelissä isompi ongelma kuin tämä terapiatakuun eteenpäinvieminen on se, että meidän ei tarvitsisi tehdä tällaisia terapiatakuuta — näistä terapiatakuista periaatteessa pitäisi päästä eroon. Meidän pitäisi saada oikeasti nämä asiat hoitumaan sille tasolle, ettei tarvitse tällaisia aloitteita edes tehdä.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Joka tapauksessa toivon mukaan tähän aloitteeseen paneudutaan riittävällä vakavuudella, koska ”antipsykoottipurkki käteen ja kotia” ei kuitenkaan ole ratkaisu näihin ongelmiin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Arvoisat edustajat, muistutan, että etenkin nyt kun on hyvin sensitiivinen aloite ja aihe käsittelyssä, puhutellaan ja puhutaan edustajatovereista hienotunteiseen sävyyn — etenkin niistä edustajista, jotka eivät ole paikalla. — Edustaja Vestman näyttää esimerkkiä.

21.12 Heikki Vestman kok: Arvoisa puhemies! Mielenterveysongelmat ovat läsnä monen suomalaisen elämässä. Me kaikki tiedämme näitä tarinoita, tavallisia tarinoita, kun jonkun isän, äidin, lapsen, ystävän mieli järkkyy. Kenen tahansa mieli voi murtua. Mielen sairaudet eivät katso saapuessaan sosiaalista taustaa tai tulotasoa. Jopa viidennes suomalaisista kärsii joko lievästä tai vaikeasta masennustilasta, jopa neljännes nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä.

Mielenterveysongelmat ovat Suomessa kauttaaltaan alihoidettuja. Ne uhkaavat ja tuhoavat suomalaisten työkykyä. Ne ovat yleisin syy työkyvyttömyydelle. Yli puolet suomalaisten työkyvyttömyyseläkkeistä on mielenterveysperusteisia. Mielenterveysongelmat ovat yleisin syy sairauspäivärahalle. Kela maksoi viime vuonna sairauspäivärahaa mielenterveyden häiriöiden perusteella 4,6 miljoonalta päivältä, ja tämä määrä on kasvanut joka vuosi. Tämä on kallista sekä inhimillisesti että yhteiskunnallisesti. Mielenterveyden häiriöt maksavat Suomelle joka vuosi yli 11 miljardia euroa OECD:n arvion mukaan. Näistä 6,5 miljardia euroa on arvioitu olevan terveystalouden ja sosiaaliturvan kustannuksia.

Arvoisa puhemies! Lapsen oikeuksien viikolla haluan nostaa erityisesti esille lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut tai oikeammin niiden puutteen. On väärin, että jopa huostaanottoja joudutaan Suomessa tekemään siksi, ettei mielenterveysongelmiin sairastuneelle lapselle tai nuorelle ole omassa kunnassa tarjolla toimivaa hoitoa. Mielenterveysongelmat koskevat lapsia ja nuoria myös vanhempien sairastumisen kautta. Joka neljäs alaikäinen lapsi elää perheessä, jossa vanhemmalla on hoitoa vaativa mielenterveys- tai päihdeongelma. Suoranaيسissa omaishoitajan asemassa olevia lapsia ja nuoria arvioidaan olevan Suomessa 20 000—40 000. Oikea-aikainen hoitopääsy on siis sekä taloudellisesti järkevää että inhimillisten kärsimysten vähentämisen vuoksi välttämätöntä. Haavat kannattaa pyrkiä hoitamaan ennen kuin ne tulehtuvat pahemmaksi. Hoitopääsy mielenterveyspalveluihin on turvattava, ja sitä on nopeutettava.

Arvoisa puhemies! Näistä syistä kannatan nyt käsittelyssä olevaa kansalaisaloitetta terapiatakuusta. Kiitos kansalaisaloitteen tekijöille ja allekirjoittajille. Olette onnistuneet nostamaan Suomen poliittiselle agendalle konkreettisen ja toteuttamiskelpoisen aloitteen mielenterveyspalvelujen parantamiseksi, aloitteen, joka on toteutettavissa heti ensi vuonna.

Terapiatakuu vahvistaa mielenterveyshoidon perustasoa. Aloitteella ehdotetaan lakimuutosta, jolla taataan nopea pääsy hoidolliseen psykoterapiaan tai muuhun psykososiaaliseen hoitoon. Hoidon tarve tulisi arvioida välittömästi apua haettaessa ja hoito aloittaa kuukauden sisällä tästä. Mielenterveyspalveluiden saatavuuden parantamisesta hyötyvät erityisesti ne, joilla on vähiten voimavaroja vaatia ja hakea apua. Moni hyötyisi varhaisesta keskusteluavusta mutta joutuu odottamaan palveluita niin pitkään, että ongelmat ovat jo ehtineet muuttua vakavammiksi. Oikea-aikainen hoito on turvattava kaikille, ei vain niille, joilla on varaa hakeutua psykoterapiaan yksityisen kautta.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Terapiatakuu maksaa 35 miljoonaa euroa. Olen yleisesti hyvin kriittinen julkisen talouden pysyville menolisäyksille. Ne pitää tehdä tarkoin kohdentaen ja kestävästi rahoittaen. Tämä lisäys terapiatakuun toteuttamiseksi kannattaa ehdottomasti tehdä. Kerrankin voi uskottavasti todeta, että nämä lisäpanostukset maksavat itseään takaisin, kun yhä useampi saa avun varhaisessa vaiheessa ja mielenterveysongelmista johtuvat työpoissaolot vähenevät sekä kalliin erikoissairaanhoidon tarve pienenee.

Terapiatakuun toteuttaminen on kokoomuksen vaihtoehtobudjetissa, jossa sille on myös rahoitus. Mutta mikä on Rinteen hallituksen kanta? Onko hallitus sitoutunut tämän terapiatakuun toteuttamiseen? Olemme kuulleet tänään tässä salissa paljon hienoa puhetta myös hallituspuolueiden edustajilta, mutta ensi vuoden talousarviossa rahaa terapiatakuun toteuttamiseen ei kuitenkaan ole. Tässä eivät nyt auta pelkät strategiat ja työryhmät, joihin täällä on tänään viitattu. Tarvitaan rahaa ja niitä arvovalintoja, joita pääministeri Rinne tänään eduskunnassa peräänkuulutti.

21.17 Sebastian Tynkkynen ps: Arvoisa herra puhemies! Pahoittelut vielä, että viimeksi jäi tuo puhe kesken. Yritetään nyt parin tunnin jälkeen sitten saattaa tämä puhe loppuun. En toista uudelleen, mitä silloin aloitin, mutta kerroin tästä nuoresta miehestä, jota tapasin. Suomessa ei ole se tilanne, että nuorilla on pelkästään omia ongelmia, vaan jotkut kuormittuvat ja saavat mielenterveysongelmia siitä, että heidän tehtäväkseen tulee kantaa toisia nuoria. Tämä poika ei tehnyt itsemurhaa vaan on tänä päivänä elossa.

Tämä esimerkki kuvastakoon sitä, millaisessa maailmassa me nuoret nykyään elämme. Turvalliset yhteisöt ja huolehtivat tukiverkot eivät ole kaikkien kohdalla itsestäänselvyyksiä siinä määrin, mitä ne olivat muutamia vuosikymmeniä sitten. Sen sijaan monet nuoret joutuvat toimimaan terapeutteina ystävilleen, jotka tarvitsevat kuuntelijaa ja tukijaa ja kaipaavat ratkaisuja vaikeuksien voittamiseen. Kuitenkin nämä auttavat nuoret ovat monesti itsekin monien muutosten äärellä, joita nuoruus tuo tullessaan. Pahoinvoivilla nuorilla tulisi olla oikeus saada ammattiapua, ja auttavilla nuorilla tulisi olla mahdollisuus olla kantamatta monen muun nuoren taakkaa harteillaan, kun omatkin asiat vaatisivat huomiota. Kun nuori hakee apua ja elämän päättäminen on mielessä, asiaan ei voi palata muutaman kuukauden päästä.

Arvoisa puhemies! Samalla kun järjestämme mielenterveyspalveluita niin, että kaikilla on mahdollisuus saada apua kohtuullisessa ajassa, tulee huomiota kiinnittää myös mielenterveyspalveluiden ulkopuolella tapahtuvaan työhön. Vaikka ammattiavun turvin on mahdollista löytää polkuja kohti parempaa huomista, emme saa unohtaa perheiden tärkeää roolia tämän ohella. [Puhuja liikuttuu] Perheet ovat tärkeässä roolissa, kun puhutaan mielen terveyden järkkymisen ennaltaehkäisystä. Apua tulee olla saatavilla, mutta pitää muistaa, että monesti nuori ei itse enää hahmota, kuinka syvissä vesissä ui, vaan apuun pääsy saattaa olla perheestä kiinni. Siksi vanhempien läsnäolo ja tieto siitä, millaista lapsen arki on, muodostavat hyvin tärkeät tukipilarit nuorten parempaan hyvinvointiin. Jos nuorten hyvinvointiin ei satsata, ei meillä tulevaisuudessa ole niitä, jotka kannattelevat vanhempia. Siihen meillä ei ole varaa.

Nyt käsittelyssä oleva kansalaisaloite terapiatakuusta on yksi tärkeimmistä, mitä tässä salissa on käsitelty. Kiitokset sen tekijöille ja allekirjoittajille. Muutaman kymmenen miljoonan satsaus mielenterveyspalveluiden kuntoon laittamiseksi saattaa kuulostaa isolta, mutta pitää muistaa, että kehitysavun sekä maahanmuuton suhteen puhumme miljardiluokan rahan käyttämisestä. Asioita ei saisi laittaa vastakkain, mutta kun nämä asiat ovat vas-

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

takkain. Meidän tulisi tiedostaa, että me emme voi auttaa koko maailman kansalaisia. Me emme myöskään voi yksinään ratkaista koko maapallon ilmastohaasteita. Sen sijaan meidän tulisi auttaa niitä, joiden auttamiseen resurssimme varmasti riittävät. Meidän tulisi ensisijaisesti huolehtia heistä, joista olemme velvollisia huolehtimaan ja joihin minkään muun maan päättäjät eivät tule satsaamaan. Nämä samat ihmiset tulevat joskus huolehtimaan myös meistä. — Kiitos.

21.21 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Vuosittain puolitoista prosenttia suomalaisista sairastuu johonkin mielenterveyden häiriöön ja ainakin joka kymmenes, ellei joka viides, suomalainen jossain vaiheessa elämänsä kärsii yhden vakavan masennusjakson. Eri tutkimusten mukaan noin 20—25 prosenttia nuorista kärsii jostain mielenterveyden häiriöstä, ja ne ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia. Tästä huolimatta mielenterveydelliset ongelmat ovat monesti marginaalissa keskustelussa ja myös hoidossa. Jos nuori loukkaa jalkansa, meidän järjestelmä osaa hoitaa hänet perusterveydenhuollon ja tarvittaessa erikoissairaanhoidon leikkausoperaation kautta kuntoon. Hänet kuntoutetaan, ja kävely ja juoksu sujuvat hetken päästä. Mutta vaikka mielenterveyshäiriöt ovat nuorten yleisin terveysongelma, yhtä sujuva hoitopolku ei onnistu mielenterveyspalveluissa tänä päivänä. Tämä asia on tärkeä asia, joka on saatettava paremmalle tolalle. Siksi tämä Terapiatakuu-kansalaisaloite on hyvä. Olen iloinen siitä, että se on tässä lähetekeustelussa.

Mielenterveyspalveluissa on epäsuhta. Erityisesti nuorilla on aikaisempaa enemmän psyykkistä kuormitusta, joka on sairautta lievempää mutta ilmenee uniongelmina ja/tai ahdistus- ja masennusoireina. Tästä huolimatta nuorten mielenterveysongelmia hoidetaan yhä enemmän erikoissairaanhoidon puolella. Hoitojen määrä on kahdeksankertaistunut 90-luvun puolivälistä. Hoidon painottuminen erikoissairaanhoidon puolelle viivettä hoidon aloittamisessa ja laskee näin hoidon tehoa. Hoitoa joutuu odottamaan liian pitkään, ja hoitoonpääsyn jälkeen hoitokertojen väli on liian pitkä. Puutteita on erityisesti perusterveydenhuollossa toteutettavien lievien ja keskivaikeiden mielenterveyshäiriöiden hoidon saatavuudessa. Erikoissairaanhoidolla on oma korvaamaton roolinsa vakavien ongelmien hoidossa, mutta tarvitaan rinnalle matalamman kynnyksen apua, ja erikoissairaanhoidon puolella tietysti on hintakysymys myöskin. Erään suht ison kunnan 20:stä niin sanotusti kalteimmasta potilaasta vähintään kymmenen oli mielenterveyspotilaita. Sitten oli muutama semmoinen, joilla oli vakavia syöpäsairauksia, ja myöskin keskusia. Nämä olivat niitä kaltevia hoidettavia, niin sanotusti.

Arvoisa puhemies! Hallituksella on käynnissä laaja joukko toimenpiteitä, joilla vastataan Terapiatakuu-kansalaisaloitteen tavoitteisiin. Olennaisin toimi on hoitotakuun tiukentaminen perusterveydenhuollossa niin, että jatkossa myös kiireettömissä tapauksissa hoitoon pääsee viikon sisällä hoidon tarpeen arvioinnista. Perusterveydenhuollon hoitotakuu koskee sekä fyysisiä että psyykkisiä terveysongelmia erottamatta mielenterveyttä perusterveydenhuollon kokonaisuudesta. Tämä nopeuttaa huomattavasti hoitoonpääsyä.

Arvoisa puhemies! Mielenterveyden ongelmat pitää havaita tietysti myöskin jo varhaiskasvatuksessa ja peruskoulussa. Siellä myöskin tarvitaan osaamista, jolloin voidaan esimerkiksi varhaiskasvatuksessa puuttua ajoissa, kun huomataan, että alkaa lapsi oireilemaan, ja koulussa nuoret. Silloin myöskin pystytään tarttumaan siihen ongelmaan, mitä mahdollisesti kotona tapahtuu, ja näin auttamaan koko perhettä. Tähän pitäisi saada resursseja. Se kannattaa.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Mielenterveyden häiriöt ovat iso inhimillinen ongelma mutta myöskin kansantaloudellinen ongelma, ja työelämässä esimerkiksi työkyvyttömyyseläkettä saavista kaksi viidestä on eläkkeellä mielenterveyssyistä. Mielenterveyssyistä jäädytään usein eläkkeelle keskimäärin nuorempina, ja paluu työelämään on muihin sairausryhmiin verrattuna harvinaisempaa, ja tämä nostaa mielenterveyssyistä työkyvyttömyyseläkkeellä olevien kokonaismäärää. Yleisimmät työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen syyt vuonna 2018 olivat tuki- ja liikuntaelinsairaudet, joita oli 33 prosenttia, sitten mielenterveyden ja käyttäytymisen häiriöt 31 prosenttia. Määrät ovat suuret. Mielenterveyssyistä myönnettyjen työkyvyttömyyseläkkeiden määrä nousi viime vuonna 700:lla edelliseen vuoteen verrattuna. Työtä siis tässä riittää.

Arvoisa puhemies! Nopea matalan kynnyksen mielenterveystyö, hoito ja myöskin tehokas päihdetyö sekä nuorten että nuoria vanhempien — vanhuksiin saakka — keskuudessa ovat avaimia hyvinvointiin. Tähän pitää tarttua. Hyvä kansalaisaloite.

21.26 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Tässä on muutamassa puheenvuorossa otettu esiin se, mistä johtuu, että näitä tilanteita varsinkin nuorille tulee, minkä takia nämä mielenterveyden ongelmat ovat lisääntyneet. Yksi syy ihan varmasti on se, että puolet avioliitoista ja ilmeisesti avioliitostakin päättyy eroon ja näissä erotilanteissa lapset joutuvat tietysti hankalaan tilanteeseen. Heidän on huonossa tapauksessa valittava puolensa. Hyvissä eroissa tietysti, jos ero sujuu jouhevasti sopimusten kautta yhteisymmärryksessä, lasten tapaamisoikeudesta ja huollosta päästään vanhempien kanssa asiallisesti sopimaan, mutta jos näin ei ole tilanne, niin vaarana on se, että lapset joutuvat ikään kuin valitsemaan jommankumman vanhemman. Toinen vanhempi saattaa tietoisesti vieraannuttaa lasta siitä toisesta vanhemmasta. Tehdään hoitokiusaamista, eli kun on sovittu jotakin, niin siitä ei oikein tahdota pitää kiinni, kaikilla mahdollisilla tavoilla yritetään vältellä niitten sopimusten noudattamista, ja sitten manipuloidaan lasta niin, että hän sitten erilaisissa tilanteissa ammattihenkilöstölle ja lähiomaisille kertoo, miksi hän ei voi sen toisen vanhemman luona asua ja olla niin kuin ehkä sopimuksessa olisi määrätty. Viime vaalikaudella tätä asiaa käsiteltiin, ja esimerkiksi Risikko taisi eilen ottaa sen puheeksi, että isovanhempien asemaa on parannettu tässä hoitosopimusten teossa, mutta paljon on vielä työtä tehtävänä, esimerkiksi tämä vieraannuttamisasia varmasti tarvitsee vielä lisähuomiota.

Aina kun puhuu lapsien kanssa, jotka ovat tällaisissa tilanteissa ja jotka tarvitsevat apua mielenterveyteen tai tämmöisissä erotilanteissa, jokainen nostaa sen, että kun olisi yksi aikuinen, yksi vanhempi, johon voi tukeutua ja joka kuuntelee, antaa tukea ja osaa näyttää suuntaa. Se henkilö voi myös olla opettaja, joka kertoo lapselle ei heikkouksista vaan osaa osoittaa lapselle ja kannustaa, että tässä on sinulla vahvuus, jonka varaan sitä elämää voi lähteä viemään eteenpäin. Se yksi ihminen, muutama lause yhtenä päivänä saattaa olla semmoinen teko, joka kannattelee sitä lasta seuraavat vuosikymmenet eteenpäin koko aikuisuuden lävitse.

21.29 Petri Huru ps: Arvoisa herra puhemies! Omalta osaltani myös kiitokset aloitteen tekijöille. Tämä on äärettömän tärkeä asia. Tässä salissa on puhuttu ennaltaehkäisystä ja tulipalojen sammuttamisesta, ja on todellakin niin, että nopeat palvelut, se, että saataisiin mielenterveyspalveluita nopeasti tarvittaessa ja varsinkin akuuteissa tilanteissa, niin että pystytään puuttumaan nopeasti, olisivat myös ennaltaehkäisyä.

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

Lapsen oikeuksien viikko täällä on myös mainittu. On todella tärkeää kohdistaa näitä ennaltaehkäiseviä toimia lapsiin ja perheisiin. Täällä on onneksi hallituspuolueitten edustajia vielä paikalla, ja hallitusohjelmassa sanotaankin näistä ennaltaehkäisevistä toimista, että lapsiperheiden hyvinvointia edistäviä ja ongelmia ehkäiseviä toimia lisätään, ja lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tarkoituksena on kehittää neuvoloita ja vahvistaa vanhemmuuden tukea sekä perheiden ennaltaehkäiseviä palveluita. Nämä ovat just niitä, mihin pitäisikin panostaa.

Esimerkiksi kun panostamme neuvolaan, esimerkiksi sosiaalityöntekijä—perheterapeutti-työpari, niin sillä me pystymme tukemaan lapsen varhaisen vuorovaikutuksen kehitystä ja kasvua ja kiintymyssuhteen muodostumista, mikä on äärettömän tärkeää, että ennaltaehkäistään tulevia mielenterveystarpeita. Eli on äärettömän tärkeää, että se hallitusohjelman kirjaus toteutetaan, sen lisäksi just, että tuetaan perheen dynamiikkaa ja ennaltaehkäistään sitä kautta ongelmien syventymistä. Tällä, että puututaan aikaisin, just parannamme sitä, että vältetään syvempien ja kalliimmin hoidettavien ongelmien muodostumista.

Siitä, mitä täällä on puhuttu mielenterveysongelmiin liittyen esimerkiksi itsemurhasta, voin sanoa 32 vuoden kokemuksella palokunnassa ja ambulanssissa, liian monta itsemurhaa nähneenä, että tämä vain on semmoinen asia, mihin täytyy puuttua. Kun puhutaan arvovalinnoista, niin nämä ovat niitä asioita, mihin meidän, tämän yhteiskunnan oikeasti täytyy satsata rahaa.

Hyvä oli myös tämä huomio avioerotilanteista. Tästä vieraannuttamisesta on puhuttu edellisellä hallituskaudella — äärettömän tärkeä ilmiö, mihin täytyy puuttua. Tuettaisiin vaikka vuorovanhemmuita ja isovanhempien osuutta siinä, että olisi tukiverkkoa silloin kun sitä tarvitaan.

Ennaltaehkäisevät palvelut ovat yksi, mihin täytyy panostaa, jotta ei olisi sitä kalliimpaa hoitotarvetta myöhemmin. — Kiitos.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt vielä kaksi hallituspuolueiden puheenvuoroa.

21.33 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä muutaman sanan sanoa siitä, mistä täällä on jo hyvin keskusteltukin. Lasten ja nuorten mielenterveysongelmat jostain syystä ovat lisääntyneet. Esimerkiksi päiväkodeista on raportoitu yhä enemmän siitä, miten nämä ongelmat näkyvät jo siellä päiväkotiyössä. Mielestäni on hyvin keskeistä ja tärkeää pohtia ja selvittää sitä, mistä nämä ongelmat johtuvat ja kumpuavat. Myös kouluissa tämä ilmiö näkyy, niin kuin olemme tänään monen suusta kuulleet. Voisiko yksi syy löytyä siitä, että meidän lapsilla ja nuorilla on yhä enemmän erilaisia paineita ja, niin kuin on todettu, myös elämme varsin hajanaista aikaa? Perheet valitettavasti hajoavat, isovanhemmat saattavat asua hyvinkin kaukana, eikä ole sellaisia sukusiteitä ja lähiyhteisöjä, joita aikaisemmin on enemmänkin ollut. Toki näitä ongelmia on aina ollut. Nykyään niistä puhutaan enemmän, ja se voi olla toki yksi syy siihen, miksi voi tuntuakin siltä, että ongelmia on nykyään enemmän, kun ne tulevat ilmi ja niistä puhutaan, mikä on erityisen hyvä asia. Sitten esimerkiksi tyttöjen kohdalla on se, että kyllähän sosiaalinen media korostaa ulkonäköä ja luo sitä kautta monille tytöille turhia ulkonäköpaineita — toki myös pojille. Emme elä kovin helppoa aikaa mielenterveyden kannalta tässä hajanaisessa ajassa.

Pidän huolestuttavana myös sitä, mikä meidän keskusteluissa aika usein tulee esille, että jo hyvin pieniä lapsia lähdetään arvioimaan ja vertailemaan suhteessa toisiinsa, kun esimerkiksi puhutaan varhaiskasvatuksesta. Minä ajattelen, että lapsen pitäisi saada olla lapsi

Punkt i protokollet PR 68/2019 rd

ja elää sitä lapsuutta, eikä sillä tavalla pitäisi lähteä luomaan perheille tai lapsille paineita siitä, minkälainen hänen täytyy olla. Kyllä se on riittävää sitten, kun koulussa aletaan antaa numeroita ja arvosanoja.

Edustaja Kiuru nosti todella tärkeän asian, tämän perheiden hajoamisen ja perheiden erotilanteet, ja edustaja Huru toi myös sitä esille, että meillä hallitus nyt on päättänyt vahvistaa parisuhdetyötä ja vanhemmuuden tukea. Se on erittäin tärkeä asia, ja täytyy huolehtia, että se tulee myös toteutumaan. Siksi tein tällä viikolla lapsen oikeuksien päivänä ministerille vielä kirjallisen kysymyksen siitä, miten tämä konkreettisesti aiotaan toteuttaa. Meillähan esimerkiksi seurakunnat tekevät tosi arvokasta työtä, kun ne tarjoavat kaikille parisuhdeneuvontaa ja parisuhdeterapiaa, mutta sitä pitäisi saada laajemmin, myöskin yhteiskunnan kautta, ja myöskin lisätä vanhemmille tietoisuutta siitä, että kannattaa yrittää parisuhdetta korjata ja rakentaa.

21.36 Marko Asell sd: Arvoisa puhemies! Ennaltaehkäisy on varmaan juuri se avainsana, mitä tarvitaan, ja niitä keinoja on monia. Niin kuin täällä edustaja Huru äsken toi esille hyvässä puheessaan, varmasti se lähtee sieltä neuvoloista ja perheiden tukemisesta. Ensinnäkin siellä perheet, joilla esimerkiksi on ensimmäinen lapsi, yleensäkin saavat tuntumaa siitä, että julkisella puolella on saatavissa apua ja semmoista moniammatillista osaamista ja tukea. Sitten siinä vaiheessa kun niitä ongelmia syystä tai toisesta tulee perheessä — ongelmat voivat olla moninaisia; siellä voi olla köyhyyttä, työttömyyttä, päihdeongelmaa ja muuta — silloin kontakti siihen julkiseen palveluun pitää olla, ja näin ollen sitä pitää vahvistaa, ja tietysti se jatkuu koko ajan myöskin. Pitää olla osaamista päiväkodeissa ja kouluissa opettajan taholta, että puututaan ja nähdään ja otetaan haltuun ajoissa. Ennaltaehkäisy on kaiken a ja o.

Mutta tulee sitten tietysti se vaihe, niin kuin on ollut nyt, että osa joutuu syystä tai toisesta semmoisiin ongelmiin, että joutuu esimerkiksi lastensuojelun piiriin, ja myöskin siellä pitäisi sitten olla välineitä ja resursseja antaa vahvasti apua niille lapsille ja nuorille, jotka ovat heikoimmassa asemassa tässä kohtaa ja kaikista haavoittuvimpia. He tarvitsevat silloin tukea reilusti, ja tällä hetkellä selkeästi alan ammattilaiset ovat ilmoittaneet, että siellä resurssit eivät riitä, siis ei ole riittävästi hoitajia, rakenteet eivät toimi, ei tule palveluita niille nuorille, esimerkiksi päihde- tai mielenterveyspalveluita siihen kylkeen, ja näihin tarvitaan resursseja. Nyt siellä ehkä saattaa olla 80:tä lastensuojelun asiakasta kohti yksi sosiaalityöntekijä. Se mitoitus pitää saada nyt ensinnäkin niin kuin tavoitellaan hallituksessa eli yhden suhde 35:een, ja sitten myöskin siitä enempi, no, yhden suhde 25:een voisi olla ammattilaisten näkemys, mikä riittää. Eli sinne panostusta.

Myöskin tämä hoivabisnes: Yleensäkin hoitaminen ja bisnes on mielestäni vähän huono yhdistelmä, ja tässä on ihan sama, että siellä lähdetään tekemään pikkusen enemmän niin kuin raha edellä näitä asioita näissä hoitoalan pörssiyhtiöissä, että aletaan miellyttämään osakkeenomistajia ja saadaan sinne osinkoja, ja se on pois sitten hoidosta. Tässä lastensuojeluasiassa on käymässä samalla lailla, ja siihen pitää saada mielestäni myöskin suunnanmuutosta.

Riksdagen avslutade debatten.

Riksdagen remitterade ärendet till social- och hälsovårdsutskottet.